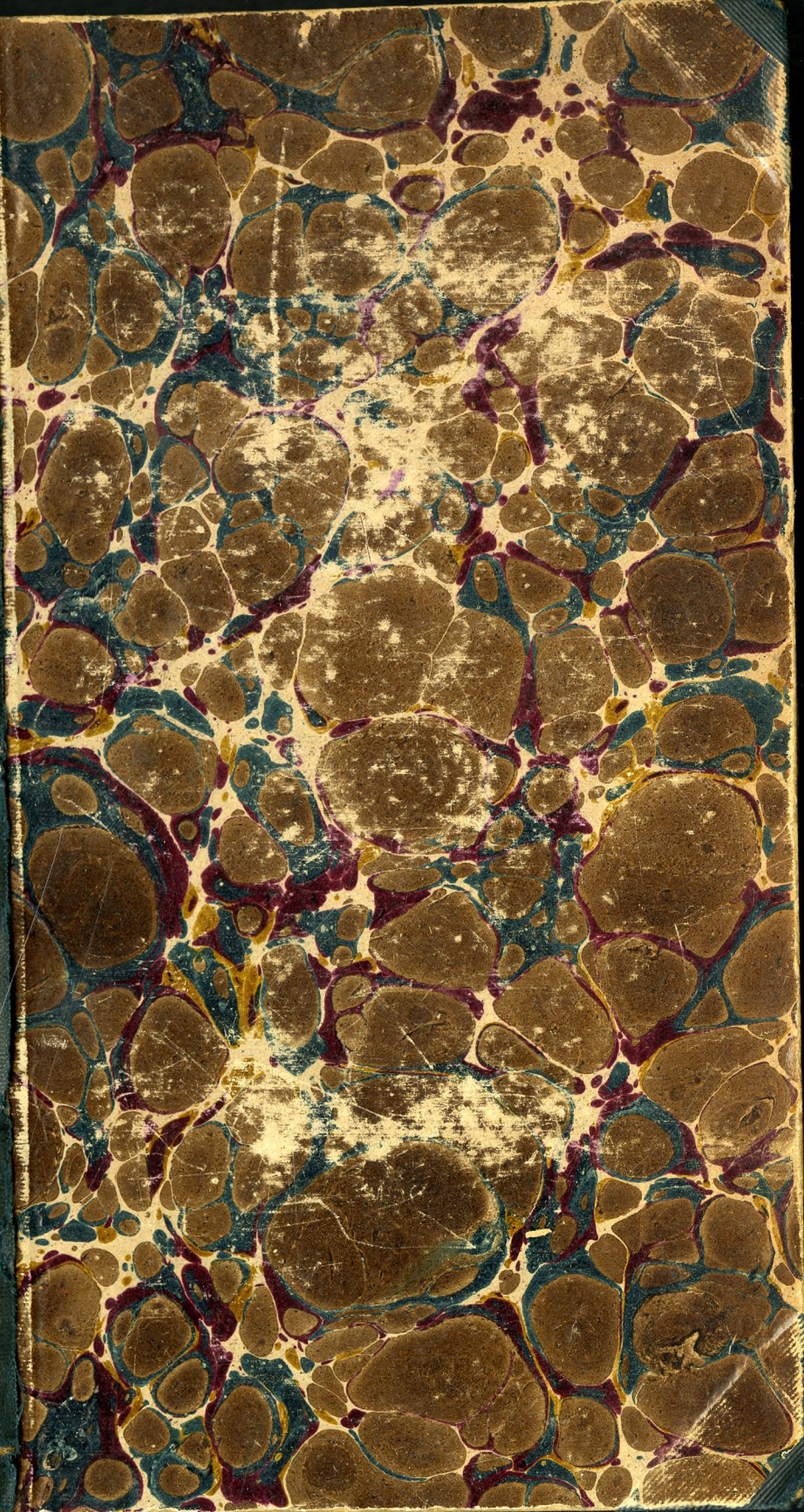


Politikai
röpiratok.

192.



192
1779

ADALÉK A SZERZŐI JOGHOZ.

A „SOCIÉTÉ DE BERLIN“

ZÁRLATI PERÉNEK

ÖSSZES PERANYAGA

DR. RÉVAI LAJOSTÓL.

Egy bevezetéssel és az 1866-iki államszerződés
eredeti szövegével.

13.

BUDAPEST, 1884.

A SZERZŐ SAJÁTJA.

512752 00565992

DE BALLAGI GÉZA

BEVEZETÉS.

Mire ezen sorok napvilágot látnak, azon törvényjavaslat, mely a „szerzői jogot“ tárgyazza, bizonyára már törvény erejére lesz emelve. A kritikának, mely egy törvényjavaslattal szemben jogosult és indokolt, — el kell némulnia a törvény előtt; itt csak a gyakorlati élet, a fejlődő és haladó társadalomnak proteusként folyton megújuló igényei és szükségletei vehetik át a bíráló szerepét, és ezektől függ, vajjon az új törvény tág, vagy pedig Procrustes ágynak bizonyuland-e majd az érdekeltekre és közvetve az egész nemzetre nézve.

Meglehet, sőt valószínű, hogy a törvény alkalmazása a hazai írók, művészek és kiadók kölcsönös jogkörét szabatosan és minden surlódást eleve kizáró módon fogja szabályozni, — habár erre szerény nézetem szerint eddigelé még égető szükség nem volt. Mert a surlódások eddig is igen csekély mérvre szorítkoztak, és jelentéktelenségüknél fogva törvényhozási védelmet és szabályozást még nem kívántak. Törvénynek pedig csak akkor és annyiban van létjoga és foroghat fenn szüksége, ha és a mennyiben annak alkotása már égetőnek és elodázhatlannak bizonyult.

Ily égető szükségű volna nálunk a polgári törvénykönyvnek, a büntető perrendtartásnak és sok más, másodrangú, de mindenesetre az íróinál fontosabb anyagi és alaki törvények alkotása. Ezekkel azonban nem törődve, igazságügyünk azt a fénytűzést engedi meg magának, a törvényhozás útján egy írói törvényt alkottatni, melyet a külföldi, nevezetesen francia írókon kívül — széles e hazában bizonyára sem az írói, sem a kiadói körök égető szükségűnek nem tekintenek. Vajjon nem ha-

sonlit-e ebbeli eljárásunk kis részben a néger fejedelmek modorához, kik ünnepélyes kihallgatásra a legnagyobb gálát kifejtve, frakk és czilinderrel díszlegnek, egyekben pedig Ádám mezt viselnek?!

Ha komolyan fűrkésszük azokat az okokat, melyeknek tulajdonítandó, hogy Magyarországon eddigelé ily irói törvényre szükség nem volt, — úgy különbséget kell tennünk a külföldi és belföldi irodalmi és társadalmi viszonyok közt.

A külföld előtt miudennemű utánnymás és fordítás ellenében védve vagyunk nyelvünk által; védve ép oly sikeres és hatályos módon, mint Olaszország kies virányai a zord északi szelek előtt, az Alpeselek által. Nyelvünk oly természetes akadály, mely csak a legnagyobb nehézséggel leküzdhető és elhárítható. — Míg a francia könyv, megjelenésével ugyszólván az egész világon polgárjogotnyert és közkézen forog, míg egy Párisban megjelent hírneves vagy botrányhajhászó munka a világsajtóban nyomban nyer ezer, meg ezer hangu díjtalan hírnököt és dicsőítőt, úgy, hogy még a magyar kiadó is magát nyomban tájékoztathatja az újonnan megjelent munka kiadásának eshetőségei iránt, — addig a bármily jeles, költői vagy tudományos becsű magyar nyelvű munka a külföldön teljesen ismeretlen marad, és a külföldi kiadó még fordítási ajánlat esetére sincs abban a helyzetben, a munka belbecse vagy sensationális volta felől, személyes tudomáson alapuló tájékozást nyerni, és ennek folytán magát a kiadásra egyhamar eltökélni.

Hozzájárul, hogy irodalmunk — néhány tiszteletre méltó kivételtől eltekintve — nem áll még átlag Európa nyugatának irodalmi és tudományos színvonalán; annak idegen nyelvekre való átültetése nem bír tehát avval a csáberővel és ingerrel, minőt p. o. magyar kiadóra nézve egy Victor Hugó-féle költemény, egy Daudet vagy Zola-féle regény stb. kiadása gyakorol. A francia kiadó szívesen fogja talán közölni Jókai egyes regényeit, de kétszer is meggondolná a közkedveltségű Arany vagy Vajda-féle költeményeket, b. Kemény Zs. remek regényeit, Csiky vigjátékait stb. kiadni. Pedig a francia vagy angol kiadók egészen más olvasó — sőt mi több: vevőközönséggel számolnak, mint a szerény magyar kiadó. Náluk egy munkának 100 kiadása (minőhez például a csak m. é. december 15-én megjelent pornographiai munka: Sarah Barnum Colom b i e r Mária férczműve

már is közel áll) nem oly rendkívüli esemény, mint magyar kiadónál egy, nem tisztán iskolai tankönyvnek, hanem költői, szépirodalmi vagy tudományos munkának második kiadása. A franczia kiadónál egy munka előállítás költsége utolsó rangú kérdés, ő a nyereség többletét vagy kevesletét veszi egyedül számba. Van-e ellenben sok magyar kiadó, a ki kiadványára fordított költségein felül még kis hasznót is huz?

Mily siralmasak egyáltalában a beavatott előtt rég ismert ezen hazai irodalmi viszonyaink! Számos szerző még ma is kéziratával hóna alatt vándorol, kiadótól kiadóhoz, és egész boldognak érzi magát, ha a kiadó a munkát saját risicójára kiadja, — ha ő maga, mint szerző nem kénytelenül még a nyomda költségeit és a kiadás kellemetlenségeit is viselni. Vajjon él-e Magyarországon csak egy író is, — magát Jókait sem véve ki, — ki szépirodalmi vagy tudományos irodalmi működése után tisztességesen megélhetne és nem volna kénytelen, hol valamely napilapnál kelletlen és lélekölő napimunkát végezni, hol legjobb erejét és idejét más kenyérkeresetre, tanári, hivatalnoki és más prózai állásra fordítani, Pegasusát igába fogatni? De léteznek-e nálunk viszont oly viszonyok, hogy bármely kiadó fényes és gondtalan vagyoni viszonyokban élne vagy éppenséggel külföldi kiadók módjára, kiadványaiból magának palotát építsen?

Teljes igazságtalanság és a viszonyok félreismerése volna tehát az írók sanyaru helyzeteért a magyar kiadót okolni; ennek oka egyedül és kizárólag a magyar olvasóközönség tulszerény irodalmi szükségletében rejlik. A franczia kereskedősegéd — ezt bizvást mondhatjuk — többet költ egy éven át az irodalomra, mint nálunk a legelőkelőbb grófi család. Vasuton, kirándulásoknál és minden más alkalommal kezében látjuk a legújabb irodalmi termékeket, melyeket nem kér kölcsön, hanem készpénzen vásárolja. Nálunk ellenben, valamint a jótékonycélú egyesületeknél, úgy az irodalom terén is azt tapasztaljuk, hogy az irodalom pártolója mindig egy és ugyanazon szűk, és számtalan más irányban igénybe vett, a középosztályhoz tartozó vevői kör. Így magyarázható, hogy nálunk az 1000 példányu kiadások a kivételt, az 500 példányuak a szabályt képezik, és ezen példányokon sem képes a szerencsétlen kiadó tuladni. Néhány év múlva a megmaradt példányokból új czimkiadást rendez, az amugy is olcsó munka

árát a felére szállítja le — és újból iparkodik legalább a nyomdaköltséget úgy, a hogy, részben behozni. — Frustrá petitum!

Nem csekély mérvben járul a nagy közönségnek az irodalom iránt tanusított apáthiájához az a körülmény, hogy napilapjaink egymást tulliczítálva, és eredeti feladatukat félreismerve, olvasóközönségüknek annyi mulattató és komoly irányu olvasmányt nyújtanak, hogy azon előfizető, a ki 2—3 napilapot járát, már alig képes naponta az azokban megjelenő regényeket, tárczákat és egyéb hasznos tudnivalókat végigolvasni. Az ily pazar bőkezűséget hiába keresnők bármely franczia vagy német napilapban; az angol lapok sem nyújtanak óriási terjedelműk daczára annyi szórakoztatót. Ez utóbbiak, mint több világrész érdekeit képviselő világlapok, természetesen mindazt felkarolják, a mi az angol nemzet érdekét szolgálja, a mellett azonban mindennek előre meghatározott helyet biztosítanak, úgy, hogy az egyes rovatok iránt érdeklődő olvasó saját kedvencz rovatát, vagy szükséges tudnivalóját minden fürkészés nélkül azonnal megtalálhatja.

Hazai irodalmi viszonyaink sanyarúságát talán legélenkebben illusztrálja a következő adat: Jóka i egyik kiadója, a koszorus író egyik újabb egykötetes regényét, olcsóságánál és érdekesítő tartalmánál fogva az ezen íronál (kivűle még Mikszáth munkáinál) szokásos 1000 példány helyébe 1500 példányban elhatározta kiadni. Midőn Jókait erről értesíté, ez a kiadót mélyen megsajnálta, hogy annyi fölös számu példányt nyomtatott, melyek elárusítására kilátása nem lehet. A kiadó ugyan hitetlenül csóválta fejét és tulszerénynek nézte ezen észrevételt, — de Jókainak mégis igaza volt.

Lehet-e ily körülmények között nálunk akár az eredeti magyar munkák utánnyomásáról, akár azok illetéktelen fordításáról komolyan szó? Kifizetné-e magát az előbbeni és nem örülne-e a magyar szerző véghetetlenül, ha valamely idegen író az ő munkáját akár tudtával és beleegyezésével, akár ezek nélkül idegen nyelvre lefordítaná és kiadná? Tudtommal Jókain kívül, a ki művei fordítása után egy-két német kiadótól szerény tiszteletdíjat huzott, holott svéd, orosz és más szláv nyelvekre történt fordítások tudta nélkül történtek, — nincs egy magyar író sem, kinek művei akár egy fillér nyifordítási díjat behoztak volna; pedig csak a legutóbbi idők-

ben kezdtek Mikszáthot és még más fiatal magyar szép-író műveit is idegen nyelvekre fordítani. És hallott-e valaki ezek részéről panaszt jogcsorbitás iránt?

Annyi tehát kétségbevonhatlan, hogy saját szellemi kivitelünk tudományos terén absolute nem létezik, szép-irodalmi téren pedig elenyészően csekély és számba sem vehető; ellenben szellemi bevitelünk szükségkép nagy marad mindaddig, míg hazánk szellemi szükségleteit egészben sajátjából nem fedezheti, — a mi akkor fog bekövetkezni, ha nemzetünk szellemi műveltsége a külföld műveltségével egy magaslaton álland, és mi a tudomány minden ágaiban ép oly termőerejűek és saturáltak leszünk, mint a legelőhaladottabb nemzetek. Vajha ezen idő mielőbb bekövetkeznék!

Ma azonban hatalmas szellemi deficitben sinlünk; a külföldi műveltség és tudomány termékenyítő és melegítő Golf-folyamát tehát minden lehető módon hazánkba terelni és minden ennek útjában álló sziklát és reteszt elmozdítani szent kötelességünk. Ily politika hazánkra nézve annyival inkább képezi az államférfiúi bölcsesség próbakövét, minél bizonyosabb, hogy a nemzetek, nemzetiségek és népfajok létfenntartás iránti mai keseredett harcában a valódi küzdőter és a döntő ütközet egyedül és kizárólag az iskolában lesz kivíva.

Nékünk tehát, mint deficitben lévő nemzetnek teljes importszabadságra van szükségünk; ezen talán doctrinarius jogi szempontból kárhoznatni fog; de hogy az a magyar politika által, mai viszonyaink mellett, sürögősen követeltetik, azt minden, hazája javát összintén szíven hordó államférfi és állampolgárként belátni, mindenki, a kinek jelszava: *salu reipublicae suprema lex esto*. Ha a hatalmas, nagy és gazdag Amerika, mely pedig bármely irodalmi munka száz-meg százezer példányaira nézve szabad vásártérnek kínálkozik, az utánnyomást saját állami érdekei céljából védi és fenntartja; — mert érzi, hogy ellenkezőleg szellemi tőkéje fogyna, — mennyivel inkább állhat jogában a vele semmi irányban a versenyt ki nem álló magyar hazánknak: fontos culturalis szempontokból a fordítás jogát külföldi és idegen nyelvű munkával szemben bárkinek szabadon megengedni, vagy pedig a lehetőség határáig könnyíteni.

A fordítások megvámoltatása egyedül és kizárólag a francia írók találmanya; egyedül és kizárólag az ő érdekük az, mely a különféle államconventiók által

meg lesz óva és védve. A szellemi tulajdonjogot azonban tisztán üzleti szempontból felfogni nem szabad; a szerző nem csupán anyagi haszonért, hanem az egészvilágnak saját eszméivel való meggazdagítása érdekében is dolgozik. Munkája megírásánál csakis saját anyanyelve, saját államterülete lebeghetett szeme előtt; ha többre számot tartott, ha fordítása védelmét is nyerni akarta, semmi sem állott utjában annak, hogy eredeti munkáját egy időben több nyelven is kiadhassa, melyek mindegyikére nézve a törvény oltalmát jogosan igénybe veheti. Ha azonban munkája fogadtatásáról eleve nincs tisztában, és a fordítást ez okból saját veszélyére és esetleges kárára nem eszközölteti, — akkor reá nézve a fordításnak más általi eszközléséből semmi kár sem származik. A magyar kiadó p. o. nem volna képes az eddigi terheken felül azon újabb terhet is elviselni, mely a szerzőnek különleges viszonyainknak nem ismerésén alapuló, és azért nem épen tulzserény igényeiből származnék. A munka kiadása tehát legtöbb esetben saját irodalmunk és szellemi tőkénk nagy kárára elmaradna. Viszont régi tapasztalati dolog, hogy az, a kinek az eredeti és a fordítás közt szabad választása van, mindkét nyelv teljes ismeretének előfeltétele mellett, szívesebben olvassa és veszi az eredetit, mint a halványabb fordítást.

A francia önzésnek és egykori domináló befolyásnak köszönhetjük azon famozus 1866-iki államszerződést is, melyről Kováts Gyula*) helyesen megjegyzi, hogy az ránk nézve sulyosabb volt, mint Franciaországnak Európa bármely államával kötött szerződése. Idején lesz ennek határozmányait majd akkor enyhíteni, ha az egyezmény revisiója kerül napirendre; elvárjuk akkor saját törvényhozásunktól, hogy nem engedi magát holmi mézes-mázos szavak által csábíttatni, (minőket p. o. most, közvetlenül a „szerzői jog“ tárgyalása előtt szükségesnek látott a francia írókör velünk szemben hangoztatni), — hanem a nemzet jól felfogott politikai és culturalis érdekei által vezéreltetve fogja ezen revisiót végezni. Szabály legyen az utánnyomásnak legszigorubb megtorlása, ellenben a fordításnak lehető könnyebbitése; ezáltal a szerző érdekei nálunk, a hol a francia könyvek aránylag nagyobb számban kelnek el, mint az eredeti magyar munkák, tulságosan meg vannak védve, — nemzeti lét-

*) Az írói és művészi tulajdonjog, Bpest, 1879. 19. l.

érdeknél pedig jobbra és balra kaesingatni és azt fürkészni, vajjon mit tesz a szomszédunk és mi tetszik neki vagy sem, szükségtelen és nem is tanácsos.

Az 1866. évi egyezmény azonban manapság még törvény erejű, és ilyen gyanánt azt tisztelni és annak alapján eljárni is tartozunk. De óvakodjunk annak határozmányain tul mennni, annak javunkra szolgáló és a felületes munkából származó hibáit kárunkra értelmezni, és az idegen javára elnézni; ezt pedig tennők akkor, ha az új törvény lehető szigorú szakaszait a nemzetközi viszonyokra is alkalmazásba vesszük. Némileg megnyugtató volna ugyan az új törvény 79. §-a, mely szerint „a külföldiek műveire ezen törvény csak akkor alkalmazható, ha azok belföldi kiadónál jelentek meg.“ De a törvény alkotói nem vették figyelembe az 1866. egyezmény 10. pontját, mely a jogtalan utánnyomás tárgyában minden egyes állam saját törvényhozását mondja illetékesnek, — és félős vagyok, hogy ebből nemsokára súlyos érdek-összettközések fognak származni és a bíróságok azon dilemmában lesznek, vagy az egyik, vagy a másik törvényt desavouálni.

Jól tudom, hogy a fönnebbieken kifejtett szempontok a most nálunk uralkodó áramlattal ellenkeznek, de meggyőződésemet és sok évi tapasztalaton nyugvó nézeteimet a napi áramlatnak még akkor sem hoznám áldozatul, ha azok nem volnának azonosíthatók a nemzet haladásának, létereje fokozásának és jövőbeni dicső fennállásának vitalis érdekeivel. Ott pedig, hol egy nemzeti életérdek és egy pusztá jogi érv küzdenek egymással, az elsőbbség mindig az elsőé, — Azon írók, kik a szerző kizáró fordítói jogát vitatták, többnyire pro domo szóllohtak; az ellenkező álláspont védőinek egy Carey, Bluntschli, Schaeffle stb. nézetei azonban felérnek ezen a többi írók által — francia írók nyomán — vitatott elmélettel, sőt előttem határozottan többet nyomnak. Nem áll szándékomban a küzdelmet az elmélet és gyakorlat közt e helyütt folytatni; az előbbeni számtalan idézettel régholt vagy élő írók műveiből lépne a sorompóba, — én pedig a mindennapi életre utalhatok, mely homunculusait nem retortákban szokta összekotyvasztani.

Az alábbi jogeset tanulságos példa lehet arra nézve, hogy mily homályosak még sok tekintetben a jogfogalmak az írói jog gyakorlati alkalmazása körül, másfelől pedig mily veszélynek lehetünk kitéve az új törvénynek

külföldi jogviszonyokra való alkalmazása mellett. — A bírói határozatok bírálatától óvakodom — „quoad sub iudice lis est.“ Az ügynek az olvasó részéről behatóbb elbírálása végett, a függelékben a sokszor hivatkozott 1866. évi decz. 11-én Ausztria és Franciaország között az írói jog tárgyában kötött államszerződést az eredeti francia szövegben tettem közzé.

Budapest, 1884. február 18-án.

Dr. Révai Lajos.

A „Société de Berlin“ zárlati pörének összes peranyaga.

I. A zárlati kérvény.

Külzet: 6277. Jan 24., 1884. A tek. budapesti V. ker. kir. járásbíróshoz. Zárlat iránti kérvénye Dr. N e m é n y i Ambrus bpesti hírlapírónak képv. Dr. K e l e m e n Gyula: G r i m m Gusztáv bpesti könyvkereskedő ellen (lakás és üzlet hatvani-uteza 3. sz.) a bent érintett ingóságokra.

Tekintetes kir. Járásbíróság! A Párisban megjelenő „La Nouvelle Revue“ czimű folyóiratban, melynek kiadótulajdonosa az A. alatt csatolt bizonyítvány tanúsága szerint Adam Julietta asszony, megjelent egy „La Société de Berlin“ czimű elbeszélés gróf Vassili Páltól, a mint ez a B. alatti példányból kitűnik.

Ezen elbeszélés fordításának és kiadásának kizárólagos jogát a B. alattiból kitűnőleg a kiadótulajdonos magának fenntartván, evvel később a C. és D. alatti levelek tanúsága szerint engem bizott meg, illetve ezen mű fordításának és kiadásának kizárólagos jogát én reám ruházta.

Ennek daczára Grimm Gusztáv helybeli bej. könyvkereskedő — anélkül, hogy erre a legkisebb jogosultsággal is birt volna — az E. alatti tanúsága szerint ezen művet lefordította és forgalomba hozta.

Minthogy pedig alperes ezen törvénytelen eljárása kizárólagos fordítási és kiadói jogomat sérti, (minek orvoslását külön perrel kérelmezni fogom), én pedig kizárólagos jogomat a C. és D. alattiakkal, (mely utóbbi sajátkezűleg iratván és aláíratván, teljes hitelt érdemlő magánokiratot képez) igazolom és minthogy a fordításoknak az E. alatti szerint kimutatott forgalomba hozatala jogaimat veszélyezteteti és így az 1881. 60. t.-cz. 237. §-nak a) pontja fönforog, ennélfogva F. alatt vallott ügyvédem által az iránt esedezem a tekintetes kir. Járásbírósnál, mint az 1881. 60. t.-cz. 238. §-a szerint illetékes bíróságnál:

„miszerint Grimm Gusztáv budapesti lakos bejegyzett könyvkereskedő ellen, a nála megjelent „Die Berliner Gesellschaft“ czimű könyvekre a zárlatot — tekintettel arra, hogy a késedelem pótolhatatlan veszélylyel jár — az 1881. 60. t. cz. 239. §-a értelmében előlegesen, az ellenfél meghallgatása nélkül elrendelni, ennek foganatosítására bírói végre-

hajtót kiküldeni, és zárgondnokul az 1881. 60. t. cz. 240. §-a értelmében dr. H . . . B . . . ügyvéd urat budapesti lakost kinevezni méltóztassék. Megjegyzem még, hogy a költségmegállapításra vonatkozó kérelmet fenntartom magamnak. Tisztelettel

dr. Neményi Ambrus.

II. A zárlati kérvény mellékletei.

A Másolat. Fordítás francziából.

Francziaország főkonzulsága Magyarhonban.

Alólirott első nagykövetségi titkár Francziaországnak Magyarhoni főkonzulsága vezetője tanusítom, hogy a havonként kétszer Párisban, Poissoniere köruton 23. sz. alatt megjelenő („La Nouvelle Revue“) „Az új szemle“ Adamné Juliska urnő tulajdona. Budapest, 1884. évi január 23-án. Az első nagykövetségi titkár főkonzulság vezetője. Langris Villart s. k. P. H.

(Közjegyzői fordítási hitelességi záradék.)

B Másolat. Fordítás francziából.

Az új Szemle. Hatodik évfolyam. Huszonhatodik kötet 2. füzet 1884. január 15-én, Páris, Poissoniere körut 23. sz. az új szemle. Sommás tartalom: Vassili Pál gróf ur. A berlini társaság. (befejezés) 223. lap. Az új szemle által közzétett minden munkára nézve a közlési és fordítási jogok határozottan fentartatnak.

(Hitelesítési záradék.)

C Másolat. Fordítás francziából.

Az új szemle. Poissoniere körut 23. Páris. Kiadó-hivatal. Páris, 1884. január 17-én. Neményi ur a „Pester Lloyd“ igazgatójának, Budapestben (Magyarhon). Értesülünk, hogy a „berlini társaság“ czimű, gróf Vassili Páltól eredő cikksorozatunk, mely 1883. évi szeptember 15-én, október 1-én, december 1-én és 1884. január 15-én kiadott számainkban közzététetett egy budapesti kiadó vagy nyomdász által meghatalmazás nélkül németre fordított, hogy egy kötetbe foglaltassék, mely január 20-án áruba bocsátandó; főtelep gyanánt Günther ur berlini könyvtáros kijelöltetvén, a nélkül, hogy eme művelet roszhiszeműségénél soká idéznenk, a czélból, hogy Magyarhonban, sőt Ausztria-Magyarhonban védelemben részesüljünk -- felkérjük Önt, sziveskedjék gróf Vassili Pálnak, a „berlini társaság“ czimű művére nézve saját személye számára a német és magyar nyelvekre való fordíthatási szabadalmat elfogadni, és következőképpen intézkedni, hogy ezen kérdés ama nyilvánosságban részesüljön, melyet Ön jónak tartand, irodalmi tulajdonjogunk pedig megvédessék. Németországra nézve intézkedni fogunk és hirdetni. Legközelebbi héttön árusításra kiadjuk a „berlini társaság“ czimű kötetet, kiadatlan levelekkel bővitve, ugyanaz nap egy példányt elküldünk Önnek és nagyon hálásak lennénk, ha erről a „Pester Lloyd“-ban jelenteni sziveskednék. Ide zárva Adam urnő egy levelét találni tetszik, mely barátságos érzelmihez fordul és jogaink védelmére szives közreműködését kéri fel. Fogadja uram legkiválóbb érzelmeim kifejezését. A vezénylő kiadó Renaud s. k.

(Hitelesítési záradék.)

D. Másolat. (Fordítás francziából.)

„Az új szemle“ 23 Poissonière körút Páris, szerkesztőség Páris 1884. január 17-én. Kedves barátom! Segítsen! Budapesten meglopnak bennünket, sietve írok Önnek, hogy kérjem, legyen e körülmények közt segítők. Ezer barátságos üdvözléssel Juliette Adam s. k. (Adam Juliska.) (Hitelesítési záradék.)

E. Kivonat másolat.

Börsenblatt für den deutschen Buchhandel und die mit ihm verwandten Geschäftszweige. Eigenthum des Börsenvereins der Deutschen Buchhändler. U e b e r s e t z u n g s - A n z e i g e. Im Verlage von G. Grimm in Budapest erscheint im Laufe dieses Monates: „Die Berliner Gesellschaft“ von Graf Paul Vassili. Deutsch von Armin Schwarz. Preis circa 3 M. Mit 25% in Rechnung, 33 $\frac{1}{3}$ % baar u. 7/6; alle bis 20. d. M. eingehenden Baarbestellungen auf 10 und mehr Exemplare mit 50% ohne Freiemplare stb.

III. 6277/884. sz. Zárlatrendelő végzés.

Végzés. Dr. Neményi Ambrus felperesnek Grimm Gusztáv alperes elleni zárlati ügyében.

Tekintettel arra, hogy folyamodó a kérvényhez A) alatt csatolt hivatalos bizonyítvánnyal igazolta, miszerint a Párizsban megjelenő „La Nouvelle Revue“ című folyóirat tulajdonosa Adam Julietta; a B) alattival igazolta, hogy ezen folyóiratban megjelenő minden munkára nézve a közlési és fordítási jogok határozottan fenntartottak; hogy ezen folyóiratban megjelent a „La Société de Berlin“ című elbeszélés gróf Vassili Páltól: a C. és D. alattiakkal igazolta, hogy a „La Nouvelle Revue“ című folyóirat tulajdonosa gróf Vassili Pál érintett elbeszélésének német és magyar nyelvre való fordítási és kiadási jogát folyamodóra ruházta; az E. alattival pedig igazolta, miszerint gróf Vassili Pál fenn érintett elbeszélése Grimm Gusztáv budapesti könyvkereskedő által e hó folyamán kiadatik, sőt folyamodó előadása szerint ezen elbeszélés már le is fordított, — tekintettel arra, hogy ezen elbeszélés forgalomba hozatalával folyamodónak a C. D. alattival támogatott igénye az érintett elbeszélés egyedüli lefordítása és kiadására vonatkozólag veszélyeztetve van:

az 1881-ik évi 60. t.-cz. 237. §-a a) pontjának esete forogván fenn, a hivatkozott törvényezikk 239. §-a értelmében az előleges zárlat a Grimm Gusztáv könyvkereskedőnél német nyelven megjelent „Die Berliner Gesellschaft“ című (La Société de Berlin) gróf Vassili Pál elbeszélésének összes példányaira elrendeltetik, és ennek folyamodó ügyvéd vagy helyettese közbenjöttével leendő azonnali fogantatására, úgy a folyamodó által saját veszélyére kijelölt és ezennel kinevezett zárgondnok dr. H. B. ügyvéd (l. Dorottyauteza 8. sz. a.) bevezetésére Tipula Aurel bír. végrehajtó kiküldetik, jelentése elvárván.

Egyidejűleg az elrendelt zárlat fenntartása vagy feloldása tekintetében határidőül f. é. február hó 2-ikának d. e. 8 órája tűzetik ki, mikorra felek a törvényes következmények terhe alatt megidéztetnek.

A budapest V. ker. kir. járásbiróság. A n t o s, kir. aljárásbiró. Budapesten, 1884. évi január hó 24-én.

A zárt rendelövézésben említett határnapon zártszenvedett képviseletében megjelent Dr. Révai Lajos, budapesti ügyvéd és előterjeszti

IV. Zártszenvedett kifogásait.

8722. szám. Február 3-án. 1884.

Zárt szenvedett e bíróság illetősége ellen tesz kifogást a végrehajtási törvény 238. §-a alapján, miután a zárlat azon bíróságnál kérelmezendő, melynek területén a zárlat foganatosítandó. Már pedig zárt szenvedett: hatvani-utca 3. sz. a. IV. ker. járás-bíróság területén lakik és így e bíróság a zárlatot már azért sem rendelhetné el, mert a zárlati kérvényben nem is állítatik, hogy a zárlat tárgya az V-ik ker. járásbíróság területén létezik; kéri az illetékességet leszállítani. De ha ezen kifogás figyelembe nem vétetnék, érdemben is a zárlati végzést hatályon kívül helyeztetni kéri: 1. a lakó szempontból, miután a végrehajtási törvény 237. §-ának esetei fen nem forognak, a zárlati kérvényhez becsatolt egyszerű levelek különösen a C. és D alatti teljes bizonyerejű magániratoknak nem vétethetnek, s különben is tagadtatik óvatosságból azok tartalmának valódisága. 2. Keresetösségi joga nincsen zárlatkérőnek, sem a magyar kereskedelmi törvény különösen annak 518. §-a, sem pedig az 1882. évi 38. törvényezikk pótezikkében érvényében fentartott és a szellemi és művészi tulajdonjogot biztosító 1866. december 11-én kelt Ausztria és Franciaország között kötött állami szerződésnek (Reichsgesetzblatt für das Kaiserthum Oesterreich, Jahrgang 1886 LXIII Stiek ausgegeben und versendet am 22. Dezember 1866; 169. sz. „Staatsvertrag zwischen Oesterreich und Frankreich vom 11. Dezember 1866: 493 és következő lapok) alapján. Az előbbeni értelmében, úgy mint az utóbbi értelmében egyedül és kizárólag a szerzőt illetik meg a fordítás tekintetébeni jogok. A nemzetközi törvény értelmében azonban csakis akkor, ha a szellemi tulajdon védelmére előírt alakszerűségek teljesítették. Az érintett törvény 2-ik cikke erre vonatkozólag azt követeli, hogy a „munka Bécsben a külügyminiszteriumnál beczikkelyezve legyen, és pedig füzetekben megjelenő munkáknál, a beczikkelyezési három havi határidő minden egyes füzet megjelenésétől számittatik azon esetre, ha a fordítás joga már a füzetes kiadásnál fentartatott. A zárlati kérvényből kitűnik, hogy a „Nouvelle Revue“ szerkesztője és kiadója a fordítás jogát zárlatot kérelmezőre átruházta. Erre ő, sem a magyar sem a nemzetközi törvény alapján jogosítva nem volt, mert nem is állítja, annál kevésbé bizonyítja azt, hogy a szerző ebbeli jogait engedmény útján ő reá átenged-ményezte volna. A zárlati kérvény C. alatti csatolmányából kitűnik, hogy az első közlemény 1833. évi szeptember hó 15-én, a második október 15-én, a harmadik december hó 1-én és a negyedik 1884. évi január 15-én jelent meg. A B. alattiból pedig kitűnik, hogy a fordítási jogok fentartattak. Ha tehát az enged-ményező a fordítási jog átruházására, sem a törvény, sem pedig külön szerződés alapján felhatalmazással nem bírt, önként kö-vetkezik, hogy zárlatot kérelmező jogot nem is szerezhetett, de jelen esetben annál kevésbé szerezhetett volna, mert a nemzet-közi törvény követelményeinek a bejegyzésre vonatkozólag eleget nem tett. Ismételve hangsúlyozza zárlatot szenvedett, hogy csakis a szerzőnek állott volna jogában a fordítási jogot átruházni, zár-

latot kérelmező pedig nem is állítja, hogy ő volna a kérdéses munka szerzője, vagy hogy a szerzőtől ily jogot nyert volna. De téve tagadva, hogy zárlatot kérelmező ily jogot a szerzőtől is nyert volna, ezen joga többre nem terjedhet, mint a mennyivel maga a szerző Magyarországon bír. Ezen joga továbbá csak az átruházás időpontjától lenne hatályos és visszaható erővel nem bír. A fordítást tehát több jog nem illeti, mint magát az eredeti munkát. „Qui habet jus ad plus, habet etiam jus ad minus.“ Ha mindenkinek jogában áll a kérdéses munkát a bejelentés elmulasztása folytán utánnyomatni, annál több joga lehet, azt fordításban kiadni, mert a fordítás már önálló munka, melyhez a fordító önálló szellemi munkával hozzájárult. De ha teljes jogában is állott volna szerzőnek a fordítás jogát zárlatot kérelmezőre átruházni, ugy ezen joga, csakis ezen átruházás napjától származik. Az előzőleg eszközölt fordításra és kiadmányozásra ez ki nem hat. Zárlatot kérelmezőnek ezen felől a Franciaországgal való viszonyosságot be kellett volna bizonyítania arra nézve, hogy az ilyen átruházásnak visszaható ereje volna. A zárlati kérvényből kitűnik, hogy a kérdéses fordítás már akkor kész és megjelent volt, midőn a zárlatot kérelmező illetéktelen személytől ebbeli jogát megszerezte. Ő nem is állítja, hogy a fordítás az ő fordítása volna, a zárlat tárgya pedig csakis az ő fordítása lehet, mert csakis az ő fordítása élvezi a végrehajt. törvény 237. §-ának oltalmát. Minden más kérdés, nem a zárlat keretébe, hanem esetleg a kártérítési per keretéhez tartozik. Mindezek folytán kéri a zárlati végzést hatályon kívül helyezni és kártérítési jogainak fenntartása mellett sat. A mennyiben pedig a tek. járásbíró e kérelemnek helyt nem adna, kéri a végreh. törvény 239. §-ának zárpontja alapján zárlat vezetőt egy megfelelő biztosítéki összeg birói letéteményezésére kötelezni.

V. Zárlatot kérő válasza.

Zárlatot kérő megjegyzi mindenekelőtt az illetőségi kérdésre, hogy végrehajt. törv. 238. §-a szerint azon járásbíró rendeli el az előleges zárlatot, melynek területén a zárlat foganatosítandó. Minthogy pedig az egész országban eszerint a zárlatot elrendelő járásbíró, egyszersmind a foganatosító bíróság is, és minthogy Budapesten a Duna balpartján a végrehajt. törvény 18. §-a értelmében csakis a budapesti V. ker. kir. járásbíró van jogosítva a zárlatot foganatosítani és minthogy végül egyáltalán fel nem tételezhető, hogy a törvény csakis Budapesttel akart kivételt csinálni, mindezeknél fogva a zárlati kérvény helyesen nyújtatott be az V. kerületi járásbírósnál, mint foganatosító bíróságnál.

A vht. 238. §. szövegezése és különösen az 1-ső és 2-ik bekezdés összehasonlításából kitűnik, hogy a törvény a zárlat elrendelésére vagy a per bíróságot avagy a foganatosító bíróságot tartja illetékesnek a szerint, a mint a zárlat a per megindítása után kéri, avagy a per megindítása előtt. De hogy oly bíróság is rendelje el a zárlatot, mely se nem per, se nem foganatosító bíróság, az a hivatkozott szakaszból ki nem magyarázható és a zárlati ügyek sürgösségére való tekintettel fel sem tételezhető.

Ezek után áttérve zárlatot szenvedettnek 1. alatt felhozott alaki kifogásaira hivatkozik zárlatot kérő arra, hogy az Adámné, mint a „La Nouvelle Revue“ szerkesztője és kiadótulajdonosa

által sajátkezűleg irt és aláírt levél a prt. 167. §. értelmében teljes bizonyerejű magánokiratot képez, melynek tartalmát tagadni zárlatot szenvedett jogosítva nincsen. Óvatosságból becsatolja zárlatot kérő G. alatt a fordítási jog átruházását tartalmazó okiratot, melyen az aláírás közjegyzőileg hitelesítve és az osztrák-magyar követség által szabályszerűleg felülhitelesítve van.

Mint hogy pedig ezzel a vlt. 238. §-a azon szabványának, hogy zárt kérő igényét teljes bizonyerejű magánokirattal igazolja, felperes eleget tett — a zárt szenvedett által felhozott egyéb kifogások, mint nem a zárlat keretébe, melynek egyedüli célja az ideiglenes biztosítás — hanem a megindítandó per érdemére valóok ezuttal birói figyelembe nem jöhetnek.

De még akkor is, ha a zárt szenvedettnek érdembeni kifogásai tárgyalás alá vétetnének, ezen kifogások elutasítandók, mert ezek egyedüli alapja az, hogy csakis a szerző tarthatja fenn magának a fordítási jogot, holott kétséget sem szenved, hogy a szerzőt megillető jogok a szerző törvényes képviselőjét vagy jogutódját is megilletik. Ezen elv különben a zárt szenvedett által érvényesnek elismert és Franciaországgal 1866-ik évben kötött egyezmény 7-ik cikkében világosan elismertetik.

Már pedig hogy a „La Nouvelle Revue“ illetve annak kiadótulajdonosa és szerkesztője Adámné a kérdéses mű szerzőjének jogutódja, kitűnik e következőkből:

a) köztudomásu, hogy a „La Société de Berlin“ című mű gr. Vassili Pál álnév alatt jelent meg. Az álnév alatt fellépő szerző a külvilág előtt nem akar mint szerző szerepelni. Fontos okok indíthatják őt erre és a bíróság kötelessége az írói ezen jogát tiszteletben tartani. A megjelent mű tulajdonosául tehát csak a kiadó tekinthetők, a ki a munkán valódi nevével meg van nevezve. Hogy ez nálunk is a gyakorlati életben szintén jogi meggyőződés, kitűnik a tárgyalás alatt álló: „az írói és művészi jogról szóló törvényjavaslat“ 59. §-ából, melynek harmadik szakasza világosan azt rendeli: „álnev alatt vagy a szerző valódi nevének kitétele nélkül megjelent műveknél a kiadó, s ha ez megnevezve nincs, a bizományos van jogosítva a szerzői igények védelmére. A műven megnevezett kiadó minden más bizonyíték nélkül is az álnevi vagy a meg nem nevezett szerző jogutódjának tekintetik.“

Es ezen intézkedés a dolog természetének megfelelő, mert ha zárt kérő megnevezné is a szerzőt valódi nevével, hogy akarna zárt szenvedett ezt tagadni, hogy bizonyítani, hogy ezen álnév alatt más szerző burkolódzik?

A „La Nouvelle Revue“ kiadótulajdonosát tehát, mint a szerző törvényes jogutódját még ezen oknál fogva is megilleti a fordítási jog.

De megilleti még azért is, mert b) zárt szenvedett beismeri, hogy az első közlemény 1883. évi szeptember hó 15-én jelent meg a „La Nouvelle Revue“ szemlében és beismeri, hogy ezen szemle, illetve ennek kiadótulajdonosa már az első közlés alkalmával önmaga részére fenntartotta a fordítási jogot. Ezen fenntartás dacára a kérdéses mű folytatása október 15-én megjelent a szemlében, tehát azon folyóiratban, mely a fordítási jogot már előzőleg önmaga részére fenntartotta. És itt a zárt kérő a tek. bíróság figyelmébe ajánlja azon körülményt, hogy a „La Nouv. Revue“ a második és a többi közleménynél is önmaga részére

tartotta fenn a fordítási jogot, és hogy ennek daczára a „La société de Berlin“ összes folytatásai is ezen szemlében akadálytalanul jelentek meg. Nem világos jel-e az annak, hogy a fordítási jog át lett ruházva?

De hogy a „La Nouvelle Revue“ a kérdéses mű tulajdonosa, kitűnik még e) azon körülményből is, hogy a felmutatott példány tanúsága szerint a „La Nouv. Revue“ a folytatásokban megjelent művet külön könyvben és még kiadatlan levelekkel bővítve kiadta, mit nem tehetett volna, ha a mű kizárólagos tulajdona őt meg nem illeti.

Mindezeknél fogva nem szenved kétséget, hogy a „La Nouv. Revue“ illetve ennek kiadótulajdonosa a Franciaországgal kötött egyezmény 7-ik és 5-ik cikkei értelmében a fordítási jog fenntartására jogosítva volt.

Es ezen nem változtathat azon körülmény, hogy a kérdéses mű beczikkelyezve nem lett, mert az említett egyezmény 11-ik cikke a bejelentést illetve beczikkelyezést taxative csakis a következő írói művekre szabja elő „livres, cartes estampes, gravures, lithographies ou oeuvres musicales, publiés pour la première fois dans l'un des 2 Etats“ azaz könyvek, mappák, réz és egyéb metszetek, lithographiák és oly zenei művek, melyek a két ország egyikében először jelennek meg.“ Tehát nem terjed a beczikkelyezés kötelezettsége oly közleményekre, melyek valamely folyóiratban vagy szemlében lettek közzétéve. Kiténik az az egyezmény VIII. cikkéből is, mely folyóiratban vagy szemlében megjelent közleményekre vonatkozólag csak azt szabja elő, hogy a fordítási jog fenntartassék, beczikkelyezésről azonban említést se tesz.

A „La société de Berlin“ czimű elbeszélésnek beczikkelyezése tehát teljesen felesleges. De ha a beczikkelyezés meg is kívántatnék, elutasítandó zárt szenvedett az erre alapított kifogásával, mert a többször hivatkozott egyezmény 2. cikke értelmében a beczikkelyezés a mű megjelenésétől számítandó három hónap alatt történhetik. — Már pedig a B. alatti és zárt szenvedett beismerése szerint a „La société de Berlin“ sz. elbeszélés vége csak 1884. évi január hó 15-én jelent meg, ezen időpontig tehát a munka közzététele (a hivatalos szöveg szerint „la publication de l'ouvrage“) befejezettnek tekinthető sem volt. — A beczikkelyezési határidő ennél fogva csakis ezen időponttól számítandó és így a bejelentés jogérvényesen 1884. évi április hó 15-ig történhet; és pedig annál is inkább, mert a zárt kérő határozottan tagadja, mintha a kérdéses mű füzetekben: („par livraisons“ in Lieferung) jelent volna meg.

A livraison (Lieferung) fogalmához tartozik, hogy az illető füzetben csak egy és ugyanazon mű egy része foglaltassék. Ha pl. a bpesti Szemlében novellák két-három folytatásban közöltenek, akkor ezen elbeszélések nem jelennek meg füzetenként (par livraison) in Lieferung, hanem egyszerűen folytatásokban. És hogy jelen esetben a kérdéses mű csakugyan folytatásokban és nem füzetenként jelent meg, kiténik a B.-a.-ból, melyben az utolsó közlés „fin“ — „vége“-képen van jelezve és nem utolsó füzetnek, dernière livraison“ letzte Lieferung-nak.

De feltéve, hogy a mű füzetenként jelent meg, még akkor is csak a két első közleményre vonatkozólag járt le a három havi időköz. Már pedig zárt szenvedett beismerése és a H. a.

esatolt hirdetmény szerint zárt szenvedett az egész művet fordította le, holott feltéve mindig, de meg nem engedve — a füzetenkénti megjelenést — erre a hivatkozott egyezmény 2. cikkének 7. bekezdése értelmében csakis az önállónak tekintett 2 füzetre vonatkozólag birt volna jogosultsággal.

E helyütt felhívja zárt kérő a tek. bíróság figyelmét a zárt szenvedett roszhiszeműségére, mely az E. alattiból kitűnik, és mely szerint zárt szenvedett már oly időpontban hirdette a teljes mű fordítását, a mikor az eredeti mű még teljesen meg sem jelent volt.

Az eddigiekből világos tehát, hogy zárt szenvedettnek a beczikkelyezésre és a füzetenkénti megjelenésre vonatkozó kifogásai nem állják ki a bírálatot.

De helytelen zárt szenvedett azon kifogása is, mely szerint a fordítási jog átruházása visszaható erővel nem bírna, mert a fenn említett 3 havi határidő még le nem járván, zárt szenvedett nem tudhatja, vajjon a szerző illetve ennek jogutódja el fogja-e mulasztani a beczikkelyezés foganatosítását és így tehát minden ezen határidőn belül felhatalmazása nélkül eszközölt fordítás, az egyezmény 5. cikke értelmében jogtalan. Ezen egyezmény fennállása mellett eszik annak szükségessége, hogy a viszonyosság fennállása még külön igazoltassék.

Elutasítandó továbbá zárt szenvedett azon kifogásával, hogy az ő fordítása nem zárt kérő fordításának utánnyomása s hogy csakis utóbbinak fordítása élvezhetné a vht. 237. §-ának oltalmát, mert

a) az egyezmény 5. cikkében foglalt határozmányok szerint minden fel nem jogosított fordítás el van tiltva;

b) mert a kizárólagos fordítási jog átruházása magában foglalja a kiadói jogot is, a mennyiben a fordítási jog csak így érvényesíthető, csak így bír vagyoni értékkel és a fordítási jog megszorításának épen az a főczélja, hogy a szerzőnek vagy jogutódjának a mű kizárólagos vagyoni jogi használata biztosíthatassék. Ez azonban illuzoriussá tétetné, ha más fordítások megengedtetnének. Tehát nemcsak a fordítási — hanem a mint ez a zárlati kérvényben is emeltetett — a kiadói jogok megsértése is forog szóban, mely megtorlást kíván.

Vége elutasítandó zárt szenvedett a vht. 239. §-ának zárpontja alapján támasztott azon kérelmével, hogy zárt kérő megfelelő biztosíték összeg letételére köteleztessék, mert míg zártkérő jogát teljesen bizonyította, addig zárt szenvedett jogát még valószínűvé tenni meg sem kísérlette és mert a bíróság a biztosítéki összeg letételére csakis a zárlat elrendelése alkalmával kötelezheti a felet és mert továbbá ezen szakasz világos intézménye szerint ezen összeg a zárlat foganatosítása előtt letendő. Utólagos kötelezésnek vagy letételnek helye nem lehet.

De fenntartandó a zárlat még akkor is, ha zártkérő kizárólagos fordítási és kiadói jogát nem igazolta volna, és ha be sem bizonyította volna, hogy a fordítási jog szabályszerűen fenntartatott, mert a többször hivatkozott egyezmény 8-ik cikke értelmében valamely franczia szemlében megjelent közzelvények a fordítási jog fenn nem tartása esetében Magyarországon csakis a forrás megnevezése mellett és csakis szemlében jelenhetnek meg. A forrás megnevezése nélkül és nem szemlében, hanem külön könyvben eszközölt kiadása tehát az

illető külföldi szemle, illetve ennek kiadó tulajdonosának jogait sérti és minthogy Adánné zárt kérére nemcsak a fordítási és kiadási jogot ruházta, hanem a C és G. alattiakból kitérően őt egyáltalában jogai megvédésével is megbizta, a zárlat még ez alapon is fenntartandó.

Mindezeknél fogva zárt kérés az iránt esedezik:

miszerint zárt szenvedett kifogásainak elutasításával a zárlat fenntartását végzésileg kimondani méltóztassék. A zárlat költségeinek megállapítása iránti kérelmet a vlt. tv. 251. §-a értelmében zárt kérés most nem terjeszti elő.

VI. Zártszenvedett viszon válasza.

Zárlatot szenvedett szükségesnek látja zárt kérés észrevételeinek czáfolása előtt néhány általános megjegyzést tenni.

Első megjegyzése oda irányul, hogy képviselője akkor, midőn első kifogásait előterjesztette, sem a „Nouvelle Revue“-t, sem pedig a kérdéses önálló munkát nem látta, nem ismerte. — Ez okból a kérdéses munkának sem tartalma, sem külalakja tekintetében nem nyilatkozhatott. Tekintve pedig, hogy alábbi kifogásait, úgy mint a már előzőleg tetteket ügydöntőknek tekinti; tekintve továbbá, hogy a tek. bíróság ezen újabb kifogásainak alapos volta felől meggyőződést csak úgy és akkor szerezhet, ha a „Nouvelle Revue“ illető füzetek ép úgy mint a „Société de Berlin“ című röpirat eredetije a tekintetes bíróság által is megsemmisítettnek, kéri zárlatkérőt ezen füzeteknek, illetve ezen önálló röpiratnak eredetbeni becsatolására bírósággal utasítani.

A kérdéses munkának egyszerű megtekintése begyőzendő:

a) hogy szerző „Comte Paul Vassili“ magának a fordítás jogát, sem a füzetes vállalatban, sem az önálló munkában fenn nem tartotta;

b) hogy a kérdéses munka gyűjteményes vállalatban és egyes közleményekben jelent meg;

c) hogy annak tartalma tisztán politikai.

Ad. a.) A mi az első megjegyzést illeti, a B. a. csatolmány világosan tanúsítja, hogy nem a szerző tartotta fenn a fordítás jogát, hanem hogy ezen fenntartás csakis a szemle borítékán a kiadó által, néhány nem éppen ezen közleményre vonatkozó megjegyzéssel történt. Ott ugyanis az áll: „Les droits de reproduction et traduction sont expressement réservés pour les travaux publiés par la „Nouvelle Revue“. Ezen a boríték végén látható fenntartás csakis a „Nouv. Revue“-re szorítkozik. Ellenben az önálló kiadásban megjelent munkánál ily fenntartása a fordítási jognak sem a szerző, sem a kiadó részéről nem történt, miként ez a munka egyszerű megsemmisítéséből azonnal kiténik.

Hogy mily fontosak ezen észrevételek, kiténik a következőkből: az 1866-iki államszerződés 5. szakasza csak akkor és azon esetre védi a külföldi író fordítási jogát, ha a szerző munkája elején (en tête de son ouvrage) kijelenti a fordítás fenntartására irányuló szándékát. Ezt a szerző a jelen esetben nem tette. Nem tette az önálló munkánál, de elmulasztotta még a „Nouv. Rev.“-beni közleményeknél is, a miből világosan következik, hogy a szerző a fordítás jogát magának fenntartani vagy azt külföld ellenében megvédeni nem akarta. Szerzőnek ezen szán-

dékos vagy szándék nélküli mulasztásán nem változtatna még azon körülmény sem, ha ő mindjárt eleget is tett volna a 2-ik szakaszban megkívánt bejelentési kötelezettségnek.

Zárlatot szenvedő ez úttal nyíltan beismeri, hogy az ő fordítása nem a „Nouv. Revue“ közleményeinek, hanem az önálló kiadásban megjelent munkának fordítása, mert abban azon közlemények is bennfoglaltatnak, melyek a „Nouv. Revue“-ben napvilágot nem láttak. Ezen önálló munkánál pedig sem a szerző, de még a tulbuzgó kiadó sem tartottak fenn bármiféle jogot. Rájuk nézve tehát ezen fordításból semmiféle jogsérelem nem is származhatik.

Zárlatkérő csakis — miként ez már az első tárgyalás alkalmával kifejtetett — saját fordításának oltalmát kereshette; kivéve csak azon eset van, ha a szerző az 1866-iki államszerződés 5-ik szakaszában érintett jogával élt, illetve az abban foglalt formaiságoknak eleget tett. Ez miként beigazolva lön, a jelen esetben nem történt; s így az államszerződés 4-ik szakasza szerint a fordító másra mint saját fordításának védelmére egyáltalában jogosítva nincs. De zárlatkérő nem is állítja, hogy neki saját fordítása volna, nem is állítja, hogy ezen fordítás utánnymomat volna, nem is állítja, hogy egy fordítás jogtalan utánnymomata forogna szóban, így tehát reá nézve sérelem esete fenn nem forogván, zárlati joga is Mohamed koporsójaként ég és föld közt lebeg, és semmi realis alappal nem bír.

Ad b.) Már fennebb kiemeltetett, hogy a zárlat tárgyát képező fordítás az önálló munka fordítása. Ha zárlatkérő azon megütközik, hogy ez már előzetesen hírlapokban hirdetve volt, úgy erre nézve elég megjegyezni, miszerint a hirdetés nem a nyilvánosság előtt, hanem a könyvtárusi szaklapban történt. Célja ezen hirdetésnek pedig oda irányult: a könyvtárosok figyelmét a megjelent munkára terelni, hogy az előzetes megrendelés alapján a kiadónak módjában állhasson a nyomtatandó példányok számát eleve meghatározni. Zárlatkérő jogelődjének sérelme nem is abban rejlik, hogy a „Nouv. Revue“-ben megjelent egyes közlemények lefordítottak és közzététetnek, mert az ily közlemények a hírlapra vagy szemlére nézve fölötté bizelgők, mindennapiak és határozott előnnyel bírnak, a mennyiben a szemlét tágabb körökben ismertetik. Sérelem tárgyát csak azon körülmény képezi, ha az önálló munka a fordítás tárgya; mert egy szemle olvasói mindig csak szűkebb kört képeznek, holott egy fölőlmést keltett munka vagy röpirat a legtágabb vevői körnek örvend. A ki a „N. R.“ előfizetője akar lenni, ez ebbeli szándékában egyes közlemények fordítása által el nem tántoríttatik, a ki azonban jobban tud németül, mint franczián, az örömelebb veszi a német fordítást, mint a franczia önálló munka eredetijét. Ezen eredetire nézve azonban semmiféle jogok fenntartva nincsenek, miként ezt fennebb igazoltuk.

Ezen érvelések helyességét támogatja az államszerződés 8-ik szakasza, mely a szemlékben vagy hírlapokban megjelent közlemények fordítását még akkor is megengedi, ha a szerződés 1-ső és 4-ik szakaszában körülírt feltételek teljes érvényükben fennállának. Az első szakasz a szerző védelmi jogát törvényileg biztosítja, a 4-ik szakasz a fordító védelmi jogát érinti, mely azonban a szerző ebbeli jogának világos fenntartásától tétetik függővé. Ha tehát a törvény 1-ső és 4-ik szakasza dacára és

ezen szakaszok hatályban léte mellett, a szemlékben megjelent közlemények fordítása meg van engedve, mennyivel inkább áll ez azon esetre, a hol a szerző semmiféle jogot fenn nem tartott, a törvény 2-ik szakaszában érintett bejelentési kötelezettségének eleget nem tett, és a hol zárlatkérő nem is az egyedül jogosított szerzőtől, hanem a kiadótól származtatja állítólagos jogait, a nélkül, hogy egyuttal igazolná, vajjon ezen jogok a kiadóra szerződésileg át lettek-e ruházva vagy sem, s ha igen, mily mérvben? A szerző és kiadó jogköréről még alább lesz szó.

Hozzájárul még, hogy zárlatkérő a zárlatot vezette, a nélkül, hogy tudomással bírta arról, vajjon a kérdéses fordítás valamilyen gyűjteményes vállalatban jelenik-e meg vagy sem. A fordítás akkor még nyomtatás alatt volt, mikor a zárlat eszközöltetett; hogy gyűjteményes vállalatban a fordítás meg van engedve, ezt maga a zárlatkérő is allegálja; mi jogon vezetett tehát zárlatot, a nélkül, hogy meggyőződött legyen, vajjon a vállalat gyűjteményes-e vagy sem? Zárlatszenvedő részéről teljes elegendő e tekintetben egy egyszerű tagadás, mert zárlatkérő kötelességében lett volna bizonyítani, hogy a vállalat nem gyűjteményes alakban jelenik meg. Az E. alatti e részben mitsem bizonyít, mert ebben az, hogy a kiadás gyűjteményes vállalatban jelenik meg, érintve nincs. Lehetett-e ily körülmények közt zárlatról szó?

Per tangem legyen itt még egy más kényes kérdés is említve, annak igazolása végett, hogy a zárlat oly módon a mint kéretett és oly bizonyítékok mellett, mint a milyenek felhozattak, egyáltalában nem volt elrendelhető. Kétséget nem szenved és alább még bővebben kifejtve lesz, de már az eddigiekből is beigazoltnak vehető, hogy csakis a szerzőt illeti a fordítás feletti rendelkezés, sőt be lesz igazolva, hogy a kiadó még akkor sem ruházhatja át a fordítás jogát harmadik személyre, ha a szerző ezen személyes jogát ő reá, mint kiadójára tényleg átruházta. Ekkép nincs kizárva azon eshetőség, hogy a fordító, a ki a jelen esetben zárlatot szenvedőtől egészen különálló személy, magától a szerzőtől szerezte meg a fordítás jogát. Az e téren bizonyítás, mint harmadik személyek jogait érintő, és különben is mint érdembeni ellenvetés, nem tartozik ezen zárlati kérdés keretébe, de elegendő ezen eshetőségre reá utalni, hogy ugy a zárlat jogosulatlan volta, mint zárlatkérőnek furcsa positioja villamfényel kivilágíttassék. Ha a fordító a szerzőtől, zárlatkérő pedig a kiadótól nyerte a fordítás jogát, akkor a fordító az egyedül jogosított, zárlatkérő pedig jogbitorló szerepében tűnik föl. Lehet-e ily körülmények közt, és ott, hol még a legprimitivabb kérdések sincsenek tisztázva, zárlatról egyáltalában szó?

A d e) A kérdéses röpiratnak egyszerű megismerése azonnal kétségbe vonhatlan módon kitünteti, hogy itt nem egy irodalmi becsü tudományos munkával, hanem egy feltűnést és botrányt hajhászó politikai pamphlettel van dolgunk. Már a munka egyes fejezetei: 1. La famille royale. 2. Parlement. 3. Princes et Princesses. 4. La cour. 6. Le chancelier. 7. Le Bundesrath. 8. Le ministre. 9. La politique et la Presse. 10. Mr. Windhorst et les catholiques. 11. Mr. Bebel et les socialistes . . . Mr. Stöcker et la question juive; le corps diplomatique stb. tanúsítják, hogy itt egy határozottan politikai irányu és politikai hatás céljából írt röpirattal van dolgunk.

Ennek megállapítása után elég az 1866-iki államszerződés 8-ik szakaszának végpontjára utalni, mely „politikai tartalmu cikkeknél a fordítás jogának fenntartását hatálylenné kiilnek” mondja. A kinek azonban még legkisebb kételye volna a munka politikai tartalma felől, az véleményét e részben megváltoztatandja, ha tudomására jut, hogy ezen röpirat felségsértés és egyéb politikai vétségek miatt a német birodalom területéről ki lön tiltva.

Ily esetben tehát zárlatkérőnek még akkor sem lehetne jogosult panasza, és a zárlat még akkor sem volna elrendelhető, ha a szerző bejelentési kötelességét teljesítette, ha jogait a törvény szabta módon a munka elején fenntartotta, ha ő és nem a kiadó ruházta volna át a jogot a zárlatkérőre, és ha mindezen dolgok perrendszeri en ép úgy beigazoltattak volna, mint annak ellenkezőjét tapasztaljuk.

Ezek után a zárlatkérő érveléseinek czáfolatára tér át zárlatszenvedett. Az eddigi szempontok kifejtése után szükségte len lesz minden egyes érvet megczáfolni s így csak a főbbekre szorítkozik.

Az illetékességi kifogás ellenében felhozottak birói figyelembe nem vehetők. A vht. 238. §-a e részben oly világosan szól, hogy sem kiterjesztő, sem megszorító magyarázatnak helye nem lehet.

Dr. Immling Konrádnak „a végrehajt. törvény magyarázata” című munkája a 238. §-t ugyanily módon értelmezi: „A zárlat elrendelésére — ugymond — azon bíróság illetékes, melynek területén a zárlat foganatositandó (forum rei sitae); azonosnak mondja ezen §. intézkedéseit a 228. § intézkedéseivel; ez utóbbi a kérvényt szintén azon járás- vagy birtokbírósághoz intézendőnek rendeli, melynek területén a biztosítás foganatositandó” (l. Immling 436. és 438. II.)

Alkalmazva a mondottakat, zárlatkérő kérvényében nem állítja, hogy a zárlat ezen bíróság területén foganatositandó; sőt a kérvény tartalmából ép ellenkezője ennek tűnik ki, a törvény betűjét és értelmét erőszakosan félremagyarázni nem szabad, mert régi jogelv, hogy a törvény szorosan értelmezendő.

Zárlatszenvedett ragaszkodik azon kifogásához is, hogy a zárlat helytelenül lett elrendelve, mert a vht. 237. §-a a) pontjának esetei fenn nem forognak. Igazolja ezt egyfelől az 1866-ik államszerződés fennidézett 4-ik szakasza, igazolja továbbá az, hogy egy bizonyos meghatározott jog nem léteztén, annak megsértése sem foroghat szóban.

A magánokmány nem teljes bizonyerejét igazolja egyfelől az, hogy az nem a szerzőtől származik, másfelől, hogy a C. a) csatolmány még a kiadótól sem származik; D. alattiiban pedig a fordítási jog átruházása nem foglaltatik. Egy okmány teljes bizonyító ereje a prts. 167. §-a alapján bírálendő meg (l. Immling fennid. m. 413. l. 5. pont). A prdts. 167. §-a pedig a sajátkezi írást és aláírást, esetleg 2 előttemező tanu aláírását követeli. Azonban mit látunk ennek helyébe? A C. a) nem a kiadó: Juliette Adam, hanem a vezénylő: Renaud által íratott, kinek e részbeni jogosultsága tagadtatik és zártkérő által mivel sem igazoltatott. A D. alatti pedig semmiféle átruházást nem tartalmaz. Tehát oly teljes bizonyerejű magánokirat, melyen a zártkérő joga támaszt nyerne, egyáltalában nem létezik. Érezte is zártkérő ezen

hibát, midőn a G. alatti utólag hitelesített alakban bemutatta. De ezen utólagos bemutatás bírói figyelembe nem jöhet, mert a zárlat jogosultsága csak a zárlati kérvény mellé csatolt okmányokból bírálható; ezek bizonyító erején forog a zárlat jogosultságának vagy jogosulatlanságának kérdése, de másfelől megint csak ott állunk, hogy Renaud aláírása utólag hitelesítve lett, a nélkül, hogy ez iránti felhatalmazása legkevésbbé is igazoltatott. A vht. 237 §-nak követelménye a teljes bizonyerejű magánokiratok tekintetében épenséggel nem lön teljesítve.

De ép oly kevésbé forog itt fenn a 237. § által megkívánt jogok sértése. Kétséget nem szenved és e részben zárlatkérő hallgatag beismerésben van, hogy a szóban forgó fordítás nem zárlatkérő fordítása; oly jog pedig, minőt a vht. kíván, ez esetben nem létezik, tehát meg sem sértethetett. Jogok, mint u. n. testetlen dolgok csak annyiban vehetők birtokba, a mennyiben a jogi forgalomnak tárgyai; ilyenek a kisebb kir. haszonvételek, vadászati, halászati jogok, gyökeresített iparjogok, hatósági engedélyek, szabadalmak stb.; mindezek a forgalom tárgyát képezvén, képezhetik a zárlat tárgyát. Ellenben a virtualis jogok zárlat útján nem biztosíthatók, zárlatkérőnek pedig — téve tagadva jogosultsága fennállását, — csak ily virtualis joga volna, mely esetleg kártérítési per alapját, de soha zárlat tárgyát nem képezheti.

Zárlatkérő azon állítása, hogy a kiadó a szerző törvényes vagy szerződés szerinti jogutódja volna, egyszerűen nem áll. Zárlatszenvedett azonban nem szorítkozik pusztá tagadásra, hanem az alábbiakban a tételes törvények és a jogirodalom fonalán kitüntetendí ezen nézet jogi tarthatatlanságát.

Tételes jog gyanánt első sorban kereskedelmi törvénykönyvünket kell elfogadnunk. A keresk. törv. már idézett 518. §-a világosan kimondja, hogy a kiadói jog nem áll egyszersmind jogosultságot a munka fordításához és ennek kiadásához; ugyanezen törv. 522. §-a pedig a kiadó jog terjedelmére nézve a felek megállapodását tekintí irányadóul; kétség esésében a szerződés csak a munka egyszeri kiadására ad jogosítványt. Ebből szükségképp folyik, hogy a szerző és kiadó közt szerződésnek létre kell jönni, és hogy ezen szerződés tartalma egyuttal a kiadót megillető jogok terjedelmére nézve is irányadó. Ha tehát zárlatkérő azt állítja, hogy a szerző összes jogai, beleértve ebbe a fordítás jogát is, reá átszállottak, ugy ezt csak a szerző és kiadó közt létrejött szerződés bemutatásával igazolhatná, ellenkező esetben csak azon törvényes vélelem foroghat fenn, hogy a kiadó a munka egyszeri franczia kiadására van jogosítva. Már pedig zárlatkérő ezen szerződést be nem mutatja, így tehát ezen állítása törvényes ezáfolatot nyer.

Hivatkozik ugyan zárlatkérő a képviselőházhoz benyújtott tvjavaslatra, de ez csak de lege ferenda, nem pedig de lege lata szól, és mi a fő, csakis a magyar korona területére nézve bírand hatálylyal akkor, ha a törvényhozás ezen javaslatot változatlanul elfogadandja, a mihez még kétely fér.

A nemzetközi viszonyra azonban ezen törvény ki nem fog hatni; erre nézve ezentul is mint jelenleg, az illető államokkal kötött államszerződések, valamint a viszonzossági elvek fognak irányadókul maradni.

Lássuk már most, milyenek a viszonzossági elvek Franciaországban. Az 1852. évi márc. 28-án kelt Decretum a külföldön

megjelent munkák szerzőit kötelezi, miszerint jogaik védelme érdekében bizonyos számú példányokat egy erre külön kijelölt hivatalnál letegyék; ha ezen letételt nem teljesítették, nem áll jogukban az utánnomást per útján megtámadni vagy jogaikat érvényesíteni (l. Dutruc Gusztav Diction. du. cont. com. Paris 1855 II. köt. 412. l. 31, 33, 37, 209. cikk). Ezen letételt kötelezettsége minden néven nevezendő nyomtatványra, sőt még a napi lapokra is kiterjed (l. u. o. 44. cz.).

A viszonzóság elve tehát azt követeli, hogy Magyarországon se legyen védve egy oly külföldi munka, sem utánnomás sem fordítás tekintetében, mely az államszerződés 2-ik szakaszában előírt alakszerűségeknek eleget nem tesz.

A francia jog hasonlóképp a szerződésből származtatja le a kiadó jogának terjedelmét. Kétely esetében az csak a muaka első kiadására szorítkozik (l. u. o. 420, l. 141, 142 és 145 cz.).

Fölöslegből még ide igtatjuk az 1852. márcz. 28-án kelt Decretum 4-ik cikkét, mely következőképen szól: „La poursuite ne sera admise, que sous l'accomplissement des conditions exigées relativement aux ouvrages publiés en France.“

Annak igazolására, hogy kizárólag a szerzőt illeti a fordítás feletti rendelkezés, hivatkozunk első sorban az 1879. évben Londonban ülőszett irod. congressus következő határozatára: „Le droit exclusif d'autorisation et traduction appartient à l'auteur de l'oeuvre original“ (l. K o h l e r. Das Autorenrecht Jena 1880, 213. l.) Ugyanezen szerző határozottan azt vitatja (id. m. 285. l.), hogy a kiadó a kiadói jogot másra egyáltalában át nem ruházhatja: „Das Recht des Verlegers ist ein Recht, welches untrennbar mit einer Pflicht verbunden ist . . . Ist dem aber so . . . so wird man keinen Zweifel hegen, dass das dem Verleger übertragene Recht nicht nur nicht weiter übertragen werden soll und darf, sondern nicht weiter übertragen werden kann, dass es unübertragbar, incessibel, dass die Uebertragung nichtig ist“.

Bármily szempontból is tekintsük tehát a kérdést, kétségbe vonhatlan az, hogy a kiadónak nem állott jogában a fordítást zárlatkérőre átruházni, és hogy ez ezen jogellenes átruházásból semmiféle jogokat nem szerzett. Némely törvényhozás, köztük a német még tovább ment és a szerző jogait csakis saját hazája és állama területére szorította. A német 1879: Reichsgesetz indokolása e részben következőképen nyilatkozik: „Es ist nicht richtig dass ein Autor den natürlichen Anspruch habe, in allen 5 Welttheilen gleichmässig geschützt zu sein. Er hat nur den Anspruch, für seine Arbeit einen entsprechenden Lohn zu erhalten, und diesen muss er der Hauptsache nach da suchen und finden, wo die Wurzeln seiner geistigen Production liegen: in dem Sprachgebiet des eigenen Volkes.“ (L. Anders: Beiträge zum lit. u. artist. Urherberrecht Innsbruck 1881. 207. l.)*

Zártkérő azon védekezése, hogy a kérdéses munka: „La société de B.“ álnevű volna és hogy ezen álnevű köztudomású

*) Dr. S c h ä f f l e „Ausschliessende Absatz verhältn.“ czimű munkájának 191. lapján álláspontját a következőképen foglalta: „Gegen Uebers. ist ein Schutz unseres Erachtens nicht begründet.“ L. K o v á c s „író és műv. tulajdonjog“ 12. l. jegyz. vége és 191. — Hasonló kételyt fejez ki K l o s t e r m a n n: Das Urheberrecht und das Verlagsrecht cz. m. 237. l.

lenne, hasonlóképp nem áll. Tagadtatik ezen köztudomás, tagadtatik, hogy gróf Vasili Pál álnév volna, hogy ő nem léteznék és hogy nem ő volna a munka szerzője. A törv. vélelem mindaddig a mellett harszol, hogy ezen név nem álnév, míg zárlatkérő annak ellenkezőjét nem bizonyítja. A lapok e részbeni rebesztései nem fogadhatók el bíróilag is számbavehető köztudomású tényeknek. A munkán a szerző neve ki van téve, annak vezeték- keresztnéve és polgári állása határozottan kitüntetve. Mi jogon állítja hát zárlatkérő, hogy ezen név álnév volna? S téve tagadva, ha az, miért nem lép elő a valódi szerző?

Ha a kiadónak a fordításhoz joga nincs, a szerző pedig jogait nem érvényesíti, vajjon mi czímen panaszkodhatik az egyik vagy másik jogsérelemlről? *Volenti non fit injuria*.

Zárlatszenvedett belenyugszik gróf Vasili Pál szerzőségébe és létezésébe és nem kutatja, ki lappang ezen név alatt, de jogában áll követelni, hogy a kiadó, kire nézve a szerző semmi esetre sem névtelen, mutassa be azon szerződést, melyből jogait származtatja. Mindaddig, míg ez nem történik, a kérdéses munka sem álnévtelnek sem névtelennek nem tekinthető.

Tudomásul vétetik azon beismerés, hogy nem a szerző, hanem a kiadó tartotta fenn magának a fordítási jogot; hogy ezen fenntartás az átruházást se nem igazolja, se nem helyettesíti, az szemben az államszerződés 5-ik pontjával és a fennebb kifejtettekkel bővebb bizonyítást nem igényel.

Kétségtelen ugyan, hogy a kiadó a munkának franczia nyelven való egyszeri kiadására jogot nyert, de joga csakis erre, nem pedig a fordításra is kiterjedt, legkevésbé pedig arra, ezen fordítási jogot másra átruházni.

Tudomásul vétetik azon további beismerés, hogy a kérdéses munka becikkelyezve nem lett. Fennebb kimutattatott, hogy mily horderejű ezen becikkelyezésnek elmulasztása Franciaországban és a viszonyosság elvénél fogva nálunk is.

Vajjon egy szemle a könyvek közé sorozható-e vagy sem. ennek megítélése a tek. bíróságra bízatik, de kiemeltetik, hogy zárlatkérő akkor, midőn a zárlatot kieszközölte és foganatosította, nem tudta azt, és nem igazolta, hogy a fordítás a törvény által tiltott alakban lát napvilágot.

Hogy az utólagos becikkelyezés zárlatkérő javára nem szolgálhat és a zárlatot nem igazolja, már fennebb kimutattatott — a pol. közlemény a törvény védelmében nem részesül még akkor sem, ha a szerző a fordítási jogot munkájában fenntartotta volna.

Hogy zárlatkérő nem a kiadó jogot, hanem csakis legjobb esetben a fordítói jogot nyerte az erre illetéktelen kiadótól, ez saját esatolmányából, ugy mint a fennebbiekből kitűnik.

Összegezve a mondottakat sikerült hebizonyítani, hogy a zárlati kérvény elintézése és foganatosítása jog- és törvényellenes alapon nyugszik, mert:

a) a bíróság nem illetékes; b) a kérvény esatolmányai nem teljes bizonyerejű magánokiratok; c) a zárlat tárgyát sem valami dolog, sem valami jog nem képezi, hanem csakis egy fictio, mely a törvény oltalmában nem részesül; d) a fordítási jogosultságot csak a szerző, nem pedig a kiadó is ruházhatja át; e) a szerző jogosultsága elenyészik, ha munkáját törvénytábla módon be nem cikkkelyezte; f) elenyészik, ha a munka elején a ford. jog

fenntartva nem lett; g) a törvény oltalma politikai tartalmu munkákra vagy közleményekre ki nem terjed; h) a fordító csak saját fordítását oltalmazhatja és többre joga ki nem terjed. — Mindczek folytán ragaszkodik zárlatszenvedő kérelméhez, kéri a zárlatot hatályon kívül helyezni.

VII. Zárlatkérő végirata.

Zárlatkérő ragaszkodik a mondottakhoz és csak a következőket jegyzi meg: Hogy a „Vasili Pál gróf“ álnév, az köz tudomásu, kitűnik az az J. és K. alatti újságból is, de kitűnik abból is, hogy Vasili (Vasul) és Pál mindkettő keresztnév. — A G. alatti Adámné, a kiadó-tulajdonos aláírása van hitelesítve; és végre, hogy zárlatszenvedő nem fordította le az L. a) csatolt újabb kiadást, kitűnik a ezim különbözőségeiből, mert ennek czime: „A berlini társaság gróf Vasili Páltól kiadatlan levelekkel bővítve“, míg az előbbi czime: „A berlini társaság.“ Ezt fordította le zárlatszenvedő, az E. és II. alatti szerint (saját hirdetésményei). De hogy csak a szemlében megjelent művet fordította le, kitűnik azon beismerésből is, hogy a fordítási jog átruházásakor (január 17 én) műve már le volt fordítva, holott a G. és II. alatti szerint a kiadatlan levelekkel bővített kiadás csak jan. 21-én jelent meg Párisban. Végül tagadja, mintha politikai tartalmu volna, csak a berlini udvar családi életéről hoz e mű intim dolgokat, melyek a nagy közönség előtt ismeretlenek voltak. Hogy külön könyvben akarta zárlatszenvedett a fordítást kiadni, kitűnik az E. és II. alatti saját hirdetésményéből. Kéri a zárlat fenntartását.

VIII. Válasz és végirat mellékletei.

G) melléklet azonos a C-vel; a vége következő.

Le directeur Juliette Adam. Vu pour vérification notarielle de la signature de Mme. Juliette Adam apposée a dessous Paris le 28. janvier 1884. Le Commissaire de Police. Thomas de Coligny. (P. II.) Vu pour legalisation de la signature de Mr. Thomas de Coligny, Commissaire de Police du Q-er du Mail Paris, le 29. janvier 1884, le secretaire generale Gragnon (m. p.) (P. II.). Le ministre des Affaires Etrangères certifie veritable la signature de Mr. Gragnon. Paris, le 29. janvier 1884 Pour le ministre, pour le Chef de Bureau délégué E. Lorpel (m. p.) (P. II.). Vu pour legalisation de la signature du ministre français des Affaires Etrangères apposée ci-contre. Paris, le 29. janvier 1884, l'Ambassade d'Autriche Hongrie. Koziebrovsky s. k. (P. II.)

II) melléklet.

Abendblatt des „Pester Lloyd“, Nr. 21. 1884, Freitag, 25. Jänner. Das in Berlin konfiscirte Buch „La société de Berlin“ von Comte Paul Vasili erscheint in deutscher Ausgabe im Verlage von G. Grimm in Budapest (Hatvaner Gasse 2), am 30. Jänner. Preis 2 fl. (832).

I) melléklet azonos a C-vel; a vége következő:

Abendblatt des „Pester Lloyd“, Nr. 23. 1884, Montag, 28. Jänner. („Société de Berlin.“) Als Autor des famosen „La société de Berlin“ hat sich Guy de Maupassant entpuppt, dessen Schwester lange im Prinz Friedrich Karl'schen Hause Erzieherin war.

K) melléklet.

Morgenblatt des „Pester Lloyd“, 1884. Donnerstag, 31. Jänner. Die Berliner Gesellschaft. Herr Guy de Maupassant dementirt, Verfasser des Buches „Société de Berlin“ zu sein. Die Angabe, seine Schwester, welche Erzieherin bei Friedrich Karl's Kindern gewesen wäre, hätte ihm die Notizen zu dem Buche geliefert, sei un wahr, da er keine Schwester habe.

M) melléklet.

Hiteles fordítás francziából. Firmin-Didot et Cie. könyvkereskedése. A franczia tudományos központi intézet (Institut de France) nyomdászai, Jakobuteza 56, Páris. — Az új szemle 23 Poissonnière körút, Páris. — Megjelenni fog 1884. évi Január 21-én. A berlini társaság, irta: Vasili Pál gróf. — Kiadatlan levelekkel bővített kiadás nagy 8-ad rét kötet, ára 6 frk. 1398 tolm. szám a hit. záradék. 1 frt. bély. Dr. Weiser Károly s. k. P. H.

IX. Zártszenvedett ellenvégirata.

Zártszenvedett a köztudomású álnév tekintetében ragaszkodik előadottaihoz, a hírlapokbani közlemények erre nézve mítsen bizonyítanak. Ezek csak fizetett reklámok, hogy a munka iránt az érdeket keltsék. Még ha téve-tagadja Vasili Pál két keresztnév volna, az nem bizonyítana semmit, mert Sándor Mór is név. Az illető lapok csak a szerkesztőségek nézeteit tolmácsolják. Ezeknek pedig a szerzőt szűkséggépen ismerniük nem kell. Rég superált dolog, hogy mind igaz legyen, mi hírlapokban áll. A fordítónak jogában áll munkája végére oly czímet választani, a mint neki tetszik. Az pedig, hogy a munka már nyomtatás alatt volt, mikor a zárlat vezetettett, egyfelől a zárlati jkv. 'ből kitünik, másfelől azt bizonyítja, hogy a fordító a szerzőtől kapta a kéziratot és fordítási jogot, mert különben módjában nem állott volna azon részt lefordítani, mely a „N. R.“-ben meg sem jelent. Már pedig zártszenvedett határozottan állítja és a bíróság kíváratára kész egy eredeti példánnyal beigazolni, hogy az általa eszközölt, a zárlat foganatosítása alkalmával zár alá vett munka oly részt is tartalmazott, mely a „N. R.“-ben még meg nem jelent. Tiltakozik zárlatszenvedett a becsatolt mellékletek figyelembe vétele ellen, mert ezek az esetleges kártérítési perben, nem pedig a zárlatkérdésben bírnak érvénnyel. Ezuttal eskakis a zárlati kérvény esatolmányai jöhetnek bírói figyelembe. A munka politikai tartalma annak bírói megvizsgálásából kitünik, esetleg kér szakértőket meghallgattatni, ragaszkodik a mondottakhoz.

Zárlatkérő tagadja, mintha zárlatszenvedett a szerzőtől bírná a fordítási jogot.

X. Zárlatfenntartó végzés.

11502/1884 sz. V. a f. é. 6277. sz. zárlati végzés joghatályában továbbra is fenntartatott.

Indokok. A zárlati kérv. az 1881. évi 60. t.-cz. 237. §. a) pontjára alapítottatott. Az idézett t.-cz. 238. §-nak 2-ik bekezdése szerint ily esetben, a mennyiben a zárlat a per megindítása előtt kéretik és a zárlat tárgyát ingó vagyon képezi, annak elrendelésére azon kir. j. bíróság illetékes, melynek területén a zárlat foganatosítandó. A zárlat mint biztosítási intézkedés a végrehajtás jellegével

bir, miből önként következik, hogy az e részben megállapított illetékességi szabályok a zárlatra is alkalmazást nyernek. Minthogy pedig ingókra vezetendő végrehajtás foganatosítására az 1881. 60. t.-cz. 18. §-a szerint azon kir. járásbíróság illetékes, melynek területén a végrehajtás foganatosítandó, minthogy továbbá az idézett törvény hatályba léptetése tárgyában 1881. évi november 1-én, 3333 szám alatt kiadott igazságügy minisiteri rendelet I. pont 1. §-a értelmében a főváros balparti részén foganatosítandó végrehajtásra, tehát a kifejtettek alapján a zárlat foganatosítására is, kizárolagos illetékességgel a kir. járásbíróság van felruházva: ez okból az illetékesség ellen emelt kifogást el kellett vetni.

Az ország bírói értekezlet 23. §-a szerint a szellemi és művelődési munkák oly tulajdont képeznek, mely a törvény oltalma alatt áll, a Franciaországgal 1866. évi december 11-én kötött s a szellemi és művelődési munkák tulajdonát is a viszonyosság alapján biztosító egyezmény az 1882. évi XXXVIII. t.-cz. által elfogadtatván, ennek pótczikke szerint a hivatkozott egyezmény e részében (t. i. a szellemi és művelődési munkák kölcsönös biztosítására nézve) jelenleg is hatályban áll.

Zártszenvedő nem tagadta, hogy az általa hirdetett elbeszélés (La société de Berlin) a „La Nouvelle-Revue“ című francia folyóiratban megjelent, nem tagadta, mi egyébként az A) alattival begyőzve van, hogy az említett francia folyóirat kiadó tulajdonosa Adam Juliette asszony. A B) alattival igazolva lett, hogy a „La N. R.“-ben megjelent összes közlemények fordítási és közlési jogát a kiadó tulajdonos magának kifejezetten fenntartotta, — he lett továbbá bizonyítva a C) és D) alatt, illetve a C) alattinak kiegészítését képező G) alatti okmánnyal, hogy a kiadó tulajdonos az említett folyóiratban megjelent „La soc. d. B.“ című közlemény fordítási és közlési jogát Ausztria-Magyarország területére nézve kizárolag zártkérőre ruházta át. — Az előadottak szerint tehát kétségtelen, hogy zártkérőnek a kérdéses közlemény fordításához s közlésére való igénye fenn áll.

Igaz ugyan, hogy a fordítási és közlési jog fenntartása a hivatkozott egyezmény 5. és 7. cz. szerint a szerzőt illeti meg, s zártszenvedő ez alapon tagadásba is vette, hogy a „La N. R.“ kiadó tulajdonosa a kérdéses közlemény fordítási és közlési jogát a szerzőtől (gróf Vasili Pál-tól) megszerezte s így azt zártkérőre jogszerűleg átruháztatta volna; tekintve azonban, hogy ezen körülmény, mint szorosan a per érdeméhez tartozó kérdés, ez ügy keretén kívül esik — zártszenvedőnek e részbeni kifogása figyelembe még azért sem jöhetett, mert az állítólagos szerző az ellen, hogy a kiadó tulajdonos a kérdéses elbeszélés fordítási és közlési jogát a folyóiraton fenntartotta, nem tiltakozott; mert továbbá azon különben sem határozott állítását, mintha a jelzett közlemény fordítási és kiadási jogát zártszenvedő a szerzőtől megszerezte volna, bizonyítani, holott ez módjában állott — meg sem kísértette.

E tényállásból tehát nyilván való, hogy zártszenvedő, a zártkérőnek kellően támogatott igényével szemben a vitássá vált jog tekintetében igényt egyáltalán ki nem mutatott — mely körülmény a zárlat fenntartását az 1881. évi 60. t.-cz. 237. §. d) pontja értelmében már magában is támogatja.

Azt vitatja továbbá zártszenvedett, hogy miután a szerző a kérdéses művet (La soc. d. B.) be nem cikkkelyezte, az a hivatkozott egyezmény 1. czikke szerint törvényes oltalomban nem

részesülhet; tekintve azonban, hogy e mű a „La N.-R.“ című folyóiratban folytatásos közléssel jelent meg, teljessé csak 1884. január 15-én az utolsó közlemény megjelenésével vált, ez időtől számítva pedig az egyezmény 2-ik cikkének 5-ik kikezdésében elő szabott 3 havi határidő még le nem járván, e részbeni előadása jogos alappal nem bír. De nem jöhetett figyelembe az egyezmény 8. cikkére alapított azon kifogása sem, hogy a szemlében és folyóiratokban megjelenő művek fordítása és közlése külön felhatalmazás nélkül is bárki által szabadon eszközölhető, mert az által, hogy a jelzett közleménynek nem hasonló alakban (folyóiratban), hanem a valódiságra nézve nem tagadott E. és H. alatti hirdetések szerint önálló munkában leendő kiadásra vállalkozott éppen az általa hivatkozott 8. cikk tiltó rendelkezését szegte meg.

Azt állítja továbbá zártszenvedő, hogy a közleményt nem a „La N. R.“ című folyóiratról, hanem az önálló kiadásban is megjelent L. a. műből fordította, s így a zártkérő jogát még azért sem sérthette meg, mert az L. alatti a fordítás és közlési jog fenntartva nem lett, ez állítása azonban megezáfolást nyer azon tényben, hogy az E. alatti szerint a „La soc. d. B.“ című közlemény német nyelven való megjelenését már f. é. január 8-án hirdette, az L. a. pedig az M. a. szerint csak f. é. január 21-én lévén Párisban megjelenendő, azt nem fordíthatta; de különben sem bír nyomatékka! ezen állítás azért, mert az L. alatti annak ezimlappjából kitűnőleg a „La N. R.“ által adatván ki, e vállalat részéről a B. alattival fenntartott fordítás és közlési jog önkényi értetődőleg az L. a.-ra is kiterjed, s így zártszenvedőnek legjobb esetben is csak az állhatott jogában, hogy az L. alattiában még kiadatlanoknak jelzett, s a „La N. R.“-ben meg nem jelent közléseket kiadni, mire pedig az E. és H. alattiak szerint nem is vállalkozott.

Azt is vitatja a zártszenvedő, hogy zártkérő csak saját fordítása számára vehetvén igénybe a törvényes oltalmat, ellene, ki nem az ő fordításának kiadására vállalkozott, jogos igénnyel fel sem léphetett; azonban ezen érvelése alap nélküli, mert az egyezmény 4-ik és 5-ik cikke értelmében az eredeti művek fordítása is engedély hiányában — mit zártszenvedő nem igazolt — tiltva van, holott zártkérő a kifejtettek szerint ehhez való igényét kimutatta.

Végül azon állítása zártszenvedőnek, hogy a fordított közlemény politikai tartalmánál fogva az egyezmény 8-ik cikke szerint törvényes oltalomban az állam területén nem részesülhet, tehát azt lefordítani és közölni külön felhatalmazás nélkül is jogában állott, szintén nem jöhetett figyelembe, mert ezen kérdés lényegileg a per érdemére tartozván, elbírálást csak ott nyerhet.

Zártszenvedő azon kérelemnek, hogy zártkérő biztosíték adására köteleztessék, hely adható nem volt, mert a vitássá vált jog mellett maga részéről igényt egyáltalán ki nem mutatott.

1884. február 13-án. A n t o s.

XI. Zártszenvedett felfolyamodása.

Tekintetes kir. járásbiróság!

A 11502. sz. végzés ellen törvényes időben következő felfolyamodással élek:

1. Sérelmes a fenttisztelt végzés, mert a tek. bíróság, szemben az általam a tárgyalást megelőzőleg beadott és a zárlatot rendelő 6277. sz. végzés ellenében irányuló felfolyamodással — nem volt jogosítva ezen felfolyamodásnak felsőbb bírósági elintézése előtt a zárlat fenntartása vagy feloldása tekintetében határozatot hozni. Ezen határozata által pedig a felsőbb bíróság határozata praedjudicáltatott. Ezen körülmény magában véve a fenttisztelt végzés semmisségét igazolja.

2. Semmis és sérelmes a fönti végzés, a mennyiben ezen tek. bíróságot a zárlat elrendelésére illetékesnek mondja. Iparokodik ugyan a tek. bíróság ebbeli határozatát a végrehajtási törvény 18. §-ára való utalással indokolni, de ezen utalás semmiképen sem meggyőző. Minden törvény szószerinti szövege szerint értelmezendő, eltérő értelmezésre egyedül és kizárólag a törvényhozás van hivatva. A hol a törvény kivételt alkotni akar, ott ezt nyíltan és minden kétséget kizáró módon kijelentette; példát erre, a végre. tv. 1. §-ának f) és g) pontjai szolgáltatnak, melyek tekintetében Budapest egész területére nézve ugyanezen törvény 2. §-a szerint a budapesti IV. ker. járásbíróság illetékesége megállapíttatik. Ugyanezen állásponton áll a perrendtartási novella (1881. évi 59. t.-cz.) 78. §-a, mely a választott bíróságtól a jogot elvonja a végrehajtást elrendelni és fogatosítani, s erre azon bíróságot jelenti ki illetékesnek, melynek hatásköréhez és illetőségéhez a per választott bírósági eljárásan kívül tartoznék. De még a hivatkozott 18. §. a végrehajtásnak is csak a végrehajtás fogatosítására, nem pedig elrendelésére nézve tartalmaz eltérő intézkedést. Kétséget nem szenved tehát, hogy hasonló eltérő értelmezés adatott volna a végrehtv. 238. §-ának is, ha ez a törvényhozás szándékában lett volna. A tek. bíróság világos törvénysértést követett el, midőn a törvény szószerinti szövegétől és világos rendelkezésétől eltérő egyoldalú értelmezés alapján magát illetékesnek kijelentette.

3. Sérelmes és semmis a f. t. végzés, midőn indokolását nem a zárlati kérvényhez csatolt és első elrendelő végzése alapján szolgáló okmányokra, hanem jogellenesen a tárgyalás alkalmával becsatolt és részben a zárlati kérvényhez csatolt okmányok szövegétől eltérő okmányokra alapítja. Ezt teszi pedig, midőn zárlati végzésének fenntartásának érdekében a G. alattira hivatkozik.

Ezen G. alatti annyiban tér el a C. alattitól, hogy abban a „N. R.” tulajdonosának Juliette Adam-nak aláírása is foglaltatik. Ez egy utólagos jogeselekvény, mely szemben avval, hogy a C. alatti eredeti, a zárlat helybenhagyása kérdésében többé bírói figyelembe nem jöhet. Már pedig a C. alatti az egyedüli alap, melyből zárlatkérő jogait származtatja; az pedig nem Juliette Adam-tól a „Nouv. Rev.” tulajdonosától, hanem holmi Renand-tól származik, kiről nem is állítottott, hogy ő volna a „N. R.” tulajdonosa és kinek jogosultsága az ily nyilatkozat kiállítására sem a zárlati kérvényben sem utóbb a tárgyalás alkalmával nem igazoltatott. Evvel pedig magának zárlatkérőnek jogosultsága is teljesen igazolatlanul bizonyul; a bíróság kötelessége lett volna, ily körülmények közt zárlatkérőt már ex mopridecreto elutasítani, annyival inkább pedig zártszenvetettnek e részbeni előterjesztése után.

4. Téves a fönti végzésnek hivatkozása az országbirói értekezlet 23. §-ára. Teljesen figyelmen kívül hagyja a tek. bíróság, hogy lehet ugyan hivatkozni ezen §-ra, mely a magánjogi intézkedések közt foglaltatik, esetleges kártérítési perben, de ily anyagi jogi intézkedés nem hathat ki, az alaki jogra is, és főleg oly életbe vágó kérdésre, minő a zárlati kérdés. — De eltekintve ettől az országbirói értekezlet szükségkép csak Magyarország nézve és Magyarországot kötelezően állíthatott fel ily jogelvet; nem szokásos — és Magyarország sem tesz e részben kivételt, hogy egy állam saját, külön államterületére vonatkozó törvényhozásában egyúttal — minden tekintet nélkül a viszonságra — külföldi államok érdekeit is megóvjon és azok érdekében törvényhozási úton ugyanazon szabályokat alkalmazza, melyeket saját alattvalóinak érdeke követeli. A külállamnak esetleges érdekeinek megóvására szolgálnak a nemzetközi szerződések, s így nem szokásos a külföldi való jogviszonyokban másra, mint a nemzetközi törvényekre hivatkozni.

Ha azonban a tek. bíróság nem a külföldi kiadó tulajdonost, hanem magának zártkérőnek jogait akarta az országbirói értekezlet 23. §-ának oltalma alá helyezni, akkor még nagyobb hibát követett el. Mert ezen §. akkor védené zárlatkérőt, ha neki kész észbeli szüleménye volna, és ha ezen tulajdonát valaki utánnyomás vagy más jogellenes cselekmény útján megtámadná vagy megrövidítené. Zártkérőnek azonban ily fordítása nincsen, ily fordítást közzé tenni nem is áll szándékában, s így nem létezik olyasmi, a mi akár anyagi akár alaki szempontból javára a törvény oltalmában részesíthetne. Ismeretes azon jogelv: „Nasciturus pro jam nato habetur.“ Ellenben olyan jogelvet, hogy még a matrimoniumnak consumálása előtt az eszméileg valamikor létesítendő szülemény rectius fogamzás is megvédessék — hiába keresnénk a mult vagy jelenkor bármely törvényhozásában. Ily állásponton azonban áll a tek. bíróság a jelen esetben zárlatkérővel szemben, midőn a még meg sem fogamzott és még csak zártkérő agyában székelő észbeli szüleményt utánnyomás és egyéb károsítás ellen védi.

5. A fentisztelt végzés egyoldalú felfogását tanúsítja azon körülmény, hogy a perben kifejtettek ellenére, a kiadó tulajdonos jogosultságát a fordítás átruházására beigazolt ténynek tekinti és elfogadja, holott kitiintettem, hogy a szerzőt nem pedig a kiadó-tulajdonost illeti ezen jog. Kitiintettem továbbá, hogy ez nem pusztán jogi nézet, hanem bel- és külföldi tételes törvényen: nálunk különösen a kereskedelmi törvény 518. és 522. §§-ain alapul. Hogy a hazai bíróság kötelessége, egyedül is kizárólag ezen §§-ok alapján és minden tekintet nélkül a posito sed non concessio — netalán eltérő francia törvényhozássra (jóllehet a francia felfogás ugyanazonosságát perbeszédemben begyőztem) határozatot hozni, ez magából az 1866. államszerződés 10. §-ból kitiunik, — mely következőleg szól: „Les caractères constituant la contrefaçon seront déterminés par les tribunaux de l'un ou de l'autre pays, d'après la législation en vigueur dans chacun des deux États.“

Ebben ki van mondva azon elv, hogy minden állam, miként ezt különben is az észjog mellőzhetlennek tekinti, csak saját törvényei alapján ítél és éppen mert saját törvényei lebegnek szeme előtt, állítja fel a viszonság elvét, azaz kijelenti, hogy a külföldi csak akkor és amnyiban részesül saját törvényhozása védelmében,

ha és a mennyiben saját államterületének törvényhozása ezen ország polgárait, hason jogban és bánásmódban részesíti. Ez szüli a nemzetközi szerződéseket, akkép válnak az egyes nemzetek fontosabb jogai uniformissá. A mi tehát nálunk törvény, annak az ideforduló kiüföldének is alá kell magát vetnie — viszont bizvást következtethető ebből, hogy saját nemzetközi viszonyokra kiható törvényes intézkedéseinek az illető kiállam hason törvényes intézkedéseivel mindenekben megegyeznek. Ily körülmények közt a kiadót tulajdonosnak tekinteni nem csekélyebb hiba, s nem kevésbbé erőszakos magyarázat, mint maga az illetőség megállapítása volt.

Érezte is zártkérő ezen fausse positióját, s azért erősködött annyira, a szerzót álneviinek kitiintetni; esakhogy ezen álneviség sem a zárlati kérvényben, sem a C. esatolmányban, se végül a zártrendelő végzésben nem szerepel. Utólag pedig ilyesmivel felépni, és evvel a zárlati kérvény állításait és beösméreseit megczáfolni akarni, egyszerű naivitás; jogásznak ezt tennie nem szabad.

6. Téves a fönti végzés, midőn zártkérő jogosultságát akár a C. akár a G. alattiból következtetni akarja. Mert bármily elnézően is bíraltassanak meg ezen okmányok, és ha mindjárt a kiállító Renaud jogosultságát pillanatnyira teljesen figyelmen kívül is hagyjuk, — ugy azokból a zártkérő által vitatott jogoknak reá történt átruházása vagy engedményezése ki nem olvasható; ezen levelek — téve-tagadva bizonyító erejüket — legfőlebb meghatározzák a tekintendők és zártkérőt arra jogosíthatták volna a „N. R.“ kiadójának érdekeit, ennek nevében és megbízásából bíróság előtt vagy bíróságon kívül saját személyében vagy meghatalmazott útján képviselni és érvényesíteni. — Zártszenvedő beért ezen levelek tartalmának tagadásával; a bíróság kötelezése volt ellenben zártkérőnek jogosultságát részletes és belátó vizsgálata tárgyává tenni, mert hiszen a végrehajtási törvény 237. §. eleje szabja azon kötelezettséget, tüzetesen megvizsgálni, vajjon a zártkérő igényét igazolta-e vagy sem? Hogy pedig ezen igény még ma a tárgyalás befejezte és a fönti végzés hozatala után sincs igazolva, a felebbiekéből és az előbb előadottakból is világosan kitűnik.

7. Ép oly téves a fönti végzés azon állítása, hogy a kiadó-tulajdonos a fordítási jogot magának fenntartotta volna. A mi talán a félnek jogában állt, t. i. egyik vagy másik törvényszakasz önkényes értelmezésébe bocsátkozni, az nincs, ez nem lehet megengedve a bírónak, ennek szorosan a törvényből kell származtatnia ítéletének indokait. Van-e a kiadónak eredeti joga a fordításra akkor is, ha a szerző azt reá át nem ruházta? És ha ily eredeti joga nem létezik, igazolta-e a kiadó a jognak reá derivatio, szerződés vagy engedmény útján történt átszármazását? És ha ezeket nem igazolta, igazoltnak tűnik-e a részéről történt átruházás egy harmadik személyre? És igazoltnak tűnik-e a fordítási jognak részéről történt önkényes fentartása?

Mindezen kérdésekre a többször hivatkozott államszerződés 5-ik czikke válaszol, mely a fordítási jog fenntartását határozottan a szerző jogai közzé sorozza, s ezen jogot is csak azon föltétellel mellett fennállónak nyilvánítja, ha a szerző ebbeli szándékát a munka elején kijelenti: „Sous la condition toutefois d'avoir indiqué, en tête de son ouvrage son intention de se réserver le droit de traduction.“ Vajjon használ-e ily körülmények közt és érvényesít-

hető-e a bírói határozatban: a kiadó és nem a szerző által, a boríték végén s nem a munka elején, egyes közlemények és nem az egész önálló munka tekintetében fenntartott fordítási jog, ennek megítélését bátran bízom a tek. kir. táblára.

Ha a fennt végzés egyfelől azon kifogásokat, melyek zártkérő jogosultságát megtámadják, — minő pl. azon kifogás, hogy a kiadó eredeti joggal a fordítás tekintetében nem bír, a szerzőtől pedig a jogot meg nem szerezte; vagy hogy a rüpirat politikai tartalma volna, — a per érdemébe utasítja, másfelől pedig maga számos a per érdemébe tartozó szempontokat indokaiba felvesz, úgy ez minden esetre sajnós következtetlenség és a védelem illetéktelen korlátozása. Fennebb említettem, miszerint a vht. 237. §, szerint teljes igazoltnak kell a zártkérő igényének lenni, hogy javára a zárlat elrendelhető lehessen. Ha pedig épen ezen jogosultság igazolva nincs, ha épen ez ellen irányulnak zártszenvetettnek támadásai, kérdem, mi czímen lehet ezen ügydöntő védeket és kifogásokat a per érdemébe utasítani? Mi czímen lehet viszont a szerző állítólagos hallgatását, — mely tisztán érdembeni kérdés és tényleg ezen per keretén kívül esik — a zárlat helybenhagyásának indokául felhozni? Vajjon honnét merítette a tek. bíróság azon tudomását, hogy a szerző nem tiltakozott? Talán a „N. R.“-ból? Hiszen ez épen a kiadó lapja, a melyben csak az jelenik meg, a mit ő jónak lát. Vagy abból, hogy a folytatások is megjelentek? Tudja-e a bíróság egész bizonyossággal, hogy a szerző munkája közlésének elejétől végig Párisban maradt, és nem tett a nyert szerzői díj fejében holmi rég táplált kékjutást Amerikába vagy a Congo földre, hová őt a „N. R.“ nem követheti? Ime hová jutunk, ha a bíróság a kombinációk és hypothésisek terére lép. Lehet-e az ily végzés megnyugtató vagy meggyőző?

Mindenki, a kinek hírlappal vagy szerkesztőséggel csak egyszer is volt dolga, tudja azt, hogy a szerző kéziratát egyszerre adja át a kiadónak, és hogy ez arról szabadon rendelkezhetik. És kérdem végül, vajjon egy a törv. szabályaiba ütköző jogcselekvény jogosultság válik-e akkor, ha a károsított ez ellen nem tiltakozik? Ily államfelforgató dogmát bírói tollal hirdetni nem szabad, nem lehet; az agyonütött nem tiltakozik többé gyilkosa ellen, jogossá vált-e ez által ez utóbbinak cselekvénye?

Es épen úgy érdembe tartozó azon további észrevétel, hogy részemről a bizonyítás arra nézve meg sem kíséreltetett, vajjon a kiadásomban megjelent fordítás a szerző részéről jogosított-e vagy sem? A bizonyítás egész terhe a törvény világos intentioja szerint nem zártszenvetetten, hanem zártkérőn nyugszik. Teljes félreismerése volna a zárlati törvénynek, ha a zártkérő jogosultságának bizonyítása helyébe helyt foglalna a zártszenvetett jogosultságának bizonyítása. Ez utóbbi birtokban „intra dominium“ van a bizonyítás tehát egyedül azt terheli, a ki avval ellenkező jogát vitatja. Tény, hogy zártkérő jogait nem a szerzőtől származtatja le; tény, hogy a bíróság ennek daczára nem fürkészte azt, vajjon megszerezte-e a kiadó a szerzőtől az ez utóbbit személyesen megillető ford. jogot, és különösen azon jogot is ezen jogot egészben vagy részben 3-ik személyre átruházhatni; tény, hogy nem igazoltatott Renaud jogosultsága a C. alatti kiállítására: tény, hogy a C. alattival az átruházás nem igazolva lón és a fennti végzés mégis és mindennek daczára nem zártkérőtől, hanem tölem követel bizonyítékokat, — nem felfordult világ-e az?!

De nekem nem is állana módomban ezuttal is a zárlat kérdésében ily bizonyítékokat előteremteni.

A fordító a kiadótól teljesen különálló 3-ik személy, kinek jogai és azok szerzési módja, messze a zárlat körén kívül esnek. Sőt mi több! Szorosan jogilag tekintve a kérdést, zártkérőnek csakis a fordító, nem pedig a bona fide a kéziratot a fordítótól illő jutalomdíj mellett meg és átvéő kiadó ellen lehetne keresefi joga, ha és a mennyiben ilyenre fel volna jogosítva.

S így kerül a feunt. végzés azon zsákutczába, hogy irányomban a zárlatot fenntartja, mert saját igényemet ki nem mutattam, holott el'ennekezőleg a vht. törv. 237. §-a értelmében épen zártkérőnek kellett kinutatni saját igényét.

8. De nyilvánvaló, hogy a t. bíróság ügydöntő kifogásaimat, névszerint a kiadó jogosultságát a ford. jog átruházása tekintetében, nemkülönben az általam vitatott pol. tartalmát a kéndéses munkának csak azért utalta a per érdemébe, és ezen zárlat keretén kívül — jóllehet ott, a hol a jogosultság igazolva nincs közönséges jogfogalmak szerint zárlatról nem lehet szó — mondom, csak azért ut'ította ezeket a per érdemébe, hogy annál több nyomatékka! hivatkozassék a 3 havi határidő le nem jártára.

De elfelejti a t. bíróság, hogy ott, a hol valamely közlemények egyesítetten könyv alakjában megjelennek, már nem az egyes közlemények, hanem az önálló munka részesülhet csupán a törvény oltalmában.

Az önálló munka rendesen csak akkor jelenik meg, ha a kiadó már arra, hogy a gyűjteményes vállalat előfizetőinek száma ezen közlemények megjelenése okából szaporodjék, vagy hogy az egyes füzetek nagyobb ssámmal keljenek el — többé nem számít. De természetes is, hogy az egyes közleményekre nézve fenntartott jogot a szerző annál biztosabban fogja az egyesített munka tekintetében fenntartani. És ha ezt az utóbbinál nem cselekszi, akkor nyilván az egyes közlemények e részbeni védelmére sem tart többé számot. A jelen esetben azonban a szerző sem az önálló kiadásra, sem az egyes közleményekre nézve nem tartott fönn jogokat, a tulbuzgó kiadó hasonlóképen ezt az önálló munka tekintetében nem tette és pedig azon egyszerű okból, mert tudta, hogy ő az ily fenntartásra egyáltalában jogosítva nincsen, hogy ez kizárólag a szerző jogkörébe tartozik. Evvel pedig saját fenntartását a B. alatti-ban is desavouálta. Ha a kiadónak nem állott volna szándékában külön kiadást rendezni, a mint tényleg szándékában nem volt ad dig, a míg a közlemények sensationalis voltáról meg nem győződött, akkor a „N. R.“ közleményeinek fordítása reá nézve legcsekélyebb sérelemmel se járt volna, miként ezt már válaszómban kifejtettem.

Tehát csakis az önálló munka fordítása forog itt szóban: ezen pedig a ford. joga fenntartva nem lévén, a 3havi határidő sem tekintendő érvényesnek és bir. figyelembe vehetőnek. Sőt e részben az önálló munka visszahatással volna az egyes közleményekre és azon a zártkérő által nem allegált esetben is, ha szerző maga tartotta volna fenn a fordítás jogát a közlemények elején. A jognak az önálló munkában történt nyilvános feladása visszahatna az előző közleményekre és a jog ezek tekintetében is

feladottnak lett volna tekinthető. Tehát éppen ellenkezően áll a dolog mint az a fentt. végzés által állíttatik. Itt azon jogelv analogiája alkalmazandó: *Lex posterior derogat priori* míg viszont a fenti végzés a szemle kiadójának jogellenes fenttartását még az önálló munkára és a szerző kizárólagos jogkörére kiterjedőnek is nyilvánítja. Ezen elmélet hasonlít a modern természetbúvárok eljárásához, a „*descendentia*“ theoriájához, -- csak hogy a jogtudománynak még Darwinja nincs és egyoly hamar nem is lesz.

Nem is állott jogában a fenti végzésnek visszamennie az egyes közleményekre akkor, midőn a teljes munka egészében előtte feküdt. Ha a trv. világos intentiója az, hogy a szemlék egyes közleményei ne részesüljenek külön kedvezményben és kiváltságban, akkor a bírónak nem szabad ezen hírlapi közleményeket külön oltalmában részesíteni, nem szabad főleg akkor midőn az önálló munka előtte van, és a törvényes szabályok kizárólag erre alkalmazandók.

9. Hogy mily alaku lett volna a saját kiadásom, az egészen érdembe való érvelés, azt a zárlat körén belül bizonyítani és kiváltképp nekem bizonyítanom nem kellett s így a fentt. végzés indokolásának erre kiterjedni nem is volt szabad, s ugyanez áll azon érv tekintetében, hogy én a közleményt már január 8-án hirdtettem, holott a munka csak január 21-én megjelent. Ha a tekintetes bíróság az E. al. figyelemmel elolvasta volna, úgy kétség kívül meggyőződött volna arról, hogy a hirdetés nem egy már megjelent, hanem egy még csak megjelenendő munkára irányul. Ezt tanúsítja azon tétel: „*Erscheint im Laufe dieses Monates*“, tehát nem megjelent, hanem megjelenik; de még jobban mutat ezen körülményre az, hogy a munka ára nincs kitéve, hanem csak az van kimondva: „*Preis circa 3 Mark*“. Ez nyilván arra mutat, hogy a munka akkor még lefordítva nem volt, és ehhez képest a kiadó annak terjedelmét nem ismerte, s így az árát sem szabhatta meg, a mi mind képtelenség lett volna akkor, ha a fordítás már kész és kinyomtatva lett volna. — Hogy pedig nagyon is könnyen lehetséges, egy január 21-én Párisban megjelent munkát már 1884. évi január 30-án itt Bpestén áruba bocsátani, miként ez a H. a mellékletből kitűnik, ez úgy hiszem bővebb bizonyítást nem kíván. Mai időben egy munka fordítása, szedése, kinyomtatása és áruba bocsátása oly gyorsasággal szokott véghez menni, hogy ahhoz nem napok, hanem néha órák is elegendők. De ha a tek. bíróságnak e részben bármily kételyei is voltak, ugy jogában és módjában állott ezen kérdést az általam felajánlott szakértők által tisztába hozatni.

Egyáltalában nem látszik tehát megczáfoltnak zártszenv. azon állítása, hogy kiadmánya az L. alattinak fordítása; a B. a-ban foglalt jogtalan fenntartásnak kiterjesztése az L. alattira pedig egy oly egyoldalú és önkényes indok, hogy azt ugyan a „*sic volo, sic jubeo, stat pro ratione voluntas*“ szempontjából, korántsem azonban a tételes- vagy észjog, a *praxis forensis* vagy a gyakorlat. élet szempontjából lehet támogatni.

10. Viszonzásomban alaposan czáfoltnak jelentkezik a fentt. végzés azon indoka, miszerint az egyezmények 4. és 5. cikkéből folyólag nem csupán saját fordítása zártkörűnek megvédtetik, hanem minden jogosulatlan kiadás tiltva volna. Az

ebbeli téves érvelés azonnal kitűnik, ha azon kérdést felvetjük: foglaltatik-e az egyezmény 4-ik cikkében az, hogy a fordító saját fordítása tekintetében csak az 5-ik cikkben előrelátott esetben és mérvben megvédtetik? foglaltatik-e az 5-ik cikkben azon feltevétel, hogy a szerző munkája elején tartozik a ford. jogát magának fenntartani? eleget tett-e a szerző ezen kötelezettségének, és fenntartotta-e akár a „N. R.“, akár az önálló mű elején bármily jogát! Ha lesz élő lény, a ki ezen első kérdésekre a bír. határozat értelmében nemmel, az utolsóra pedig igennel fogva válaszolni, akkor a bíróság álláspontja teljesen indokolt és jogosultnak elfogadható. Csakhogy mind addig jogomban áll azt kétségbe venni.

A munka pol. tartalma tekintetében emelt kifogásomnak a per érdemébe való utalása hasonlóképp az egész kérdésnek teljes félre értésén alapúl; mert ha a munka pol. tartalmú, akkor zártkérőnek nincsenek semmi igényei, azok nem igazolhatók, azok meg nem sérthetők, azok nem veszélyeztethetők, s így zárlat alkalmazásának esete egyáltalában fenn nem forog. Anachronismus volna egyfelől zárlatszenvedettet mind annak igazolásától kizárni, a mi a jog fennállása és létezése ellen irányúl, másfelől töle saját bizonyítékul követelát és a mellett a zárlatot oly dolgokra és jogokra elrendelni és fentartani, melyek természetüknél, a törvény világos rendelkezése folytán, a zárlatszenv. kizáró tulajdonában és birtokában lévén zárlat tárgyát egy jogállamban nem képezhetik. Az eddig kifejtettek összegezéséül tehát kijelenthetem, hogy az első izbeni zárlatelrendelése egy megbocsátható tévedésen alapult, a zárlat fenntartását helybenhagyó végzés azonban: „C'est plus qu'un crime, c'est une faute.“

Esedezem a tek. bírósághoz, méltóztassék jelen felfolyamodásomat az összes előiratok kapcsán a tek. kir. táblához felterjeszteni.

Az utóbbihoz esedezvén, miszerint a sérelmes végzés megsemmisítésével a jogellenes zárlatot hatályon kívül helyezni és zárlatkérőt stb. költségben marasztalni méltóztassék.

FÜGGELÉK.

Az 1866. évi decemberhó 11-én Ausztria és Franciaország között létrejött a kölcsönös szerzői jogok védelmére irányuló állam-szerződés eredeti francia szövege:

Art. 1.

Les auteurs de livres, brochures ou autres écrits, de compositions musicales ou d'arrangements de musique, d'œuvres de dessin, de peinture, de sculpture, de gravure, de lithographie et de toutes autres productions analogues du domaine littéraire ou artistique, jouiront dans chacun des deux États, réciproquement, des avantages qui y sont ou y seront attribués par la loi à la propriété des ouvrages de littérature ou d'art, et ils auront la même protection et le même recours légal contre toute atteinte portée à leurs droits, que si cette atteinte avait été commise à l'égard d'auteurs d'ouvrages publiés pour la première fois dans le pays même.

Toutefois, ces avantages ne leur seront réciproquement assurés que pendant l'existence de leurs droits dans le pays où la publication originale a été faite, et la durée de leur jouissance dans l'autre pays ne pourra ex céder celle fixée par la loi pour les auteurs nationaux.

Art. 2.

La jouissance du bénéfice de l'Art. 1 est subordonnée à l'accomplissement dans le pays d'origine, des formalités qui sont prescrites par la loi pour assurer la propriété des ouvrages de littérature ou d'art.

Pour les livres, cartes, estampes, gravures, lithographies, ou œuvres musicales, publiés pour la première fois dans l'un des deux États, l'exercice du droit de propriété dans l'autre État sera en outre subordonné à l'accomplissement préalable, dans ce dernier, de la formalité de l'enregistrement effectuée de la manière suivante;

Si l'ouvrage a paru pour la première fois en Autriche, il devra être enregistré à Paris, au Ministère de l'Intérieur.

Si l'ouvrage a paru pour la première fois en France, il devra être enregistré à Vienne au Ministère des affaires étrangères.

L'enregistrement se fera de part et d'autre sur la déclaration écrite des intéressés, laquelle pourra être respectivement adressée soit aux dits Ministères, soit aux missions diplomatiques des deux pays.

Dans tous les cas, la déclaration devra être présentée dans les trois mois qui suivront la publication de l'ouvrage dans l'autre pays, pour les ouvrages publiés postérieurement à la mise en vigueur de la présente Convention, et dans les trois mois qui suivront cette mise en vigueur, pour les ouvrages publiés antérieurement.

À l'égard des ouvrages qui paraissent par livraisons, le délai de trois mois ne commencera à courir qu'à dater de la publication de la dernière livraison, à moins que l'auteur n'ait indiqué, conformément aux dispositions de l'Art. 5, son intention de se réserver le droit de traduction, auquel cas chaque livraison sera considérée en comme un ouvrage séparé.

La formalité de l'enregistrement qui en sera fait sur des registres spéciaux tenus à cet effet, ne donnera, de part et d'autre, ouverture à la perception d'aucune taxe. Les intéressés recevront un certificat authentique de l'enregistrement; ce certificat sera délivré gratis, sauf, s'il y a lieu, les frais de timbre. Le certificat relatera la date précise à laquelle la déclaration aura eu lieu; il contiendra le titre de l'ouvrage, le nom de l'auteur et de l'éditeur, et toutes les indications requises pour constater l'identité de l'ouvrage; il fera foi dans toute l'étendue des territoires respectifs, et constatera la droit exclusif de propriété et de reproduction, aussi longtemps que quelque autre personne n'aura pas fait admettre en justice un droit mieux établi.

Art. 3.

Les stipulations de l'art. 1 s'appliqueront également à l'exécution ou représentation des oeuvres dramatiques ou musicales, publiées, exécutées ou représentées pour la première fois dans l'un des deux pays, après la mise en vigueur de la présente Convention.

Art. 4.

Sont expressément assimilées aux ouvrages originaux les traductions, faites dans l'un des deux États, d'ouvrages nationaux ou étrangers. Ces traductions jouiront à ce titre de la protection stipulée par l'art 1 en ce qui concerne leur reproduction non autorisée dans l'un des deux États. Il est bien entendu toutefois, que l'objet du présent article est simplement de protéger le traducteur par rapport à la version qu'il a donnée de l'ouvrage original, et non pas de conférer le droit exclusif de traduction au premier traducteur d'un ouvrage quelconque, écrit en langue morte ou vivante, hormis le cas et dans les limites prévus par l'article ci-après.

Art. 5.

L'auteur de tout ouvrage publié dans l'un des deux pays jouira de la même protection que les auteurs nationaux contre la publication, dans l'autre pays, de toute traduction du même ouvrage non autorisée par lui, sous la condition toutefois d'avoir indiqué, en tête de son ouvrage, son intention de se réserver le droit de traduction.

Pour les ouvrages publiés par livraisons, il suffira que la déclaration de l'auteur, qu'il entend se réserver le droit de traduction, soit exprimée sur la première livraison de chaque volume

Les auteurs d'ouvrages dramatiques jouiront réciproquement des mêmes droits relativement à la traduction ou la représentation des traductions de leurs ouvrages.

Art. 6.

Lorsque l'auteur d'une oeuvre spécifiée dans l'art. 1. aura cédé son droit de publication ou de reproduction à un éditeur dans le territoire de l'une ou l'autre des Hautes Parties contractantes, sous la réserve que les exemplaires ou éditions de cette oeuvre ainsi publiés ou reproduits ne pourront être vendus dans l'autre pays, ces exemplaires ou éditions seront respectivement considérés comme reproduction illicite.

Les ouvrages auxquels s'applique l'art. 6 seront librement admis dans les deux pays pour le transit à destination d'un pays tiers.

Art. 7.

Les mandataires légaux ou ayant-cause des auteurs, traducteurs, compositeurs, dessinateurs, peintres, sculpteurs, graveurs, lithographes etc. jouiront réciproquement et à tous égards des mêmes droits que ceux que la présente convention accorde aux auteurs, traducteurs, compositeurs, dessinateurs, peintres, sculpteurs, graveurs et lithographes eux-mêmes.

Art. 8.

Nonobstant les stipulations des Articles 1 et 4 de la présente convention, les articles extraits des journaux ou recueils périodiques, publiés dans l'un des deux pays, pourront être reproduits ou traduits dans les journaux ou recueils périodiques de l'autre pays, pourvu qu'on y indique la source à laquelle on les aura puisés. Toutefois, cette faculté ne s'étendra pas à la reproduction ou traduction, dans l'un des deux Pays, des articles de journaux ou de recueils périodiques publiés dans l'autre, lorsque les auteurs auront formellement déclaré, dans le journal ou le recueil même où ils les auront fait paraître, qu'ils en interdisent la reproduction ou la traduction. En aucun cas, cette interdiction ne pourra atteindre les articles de discussion politique.

Art. 9.

La vente et l'exposition, dans chacun des deux États, d'ouvrages ou d'objets de reproduction non autorisée, définis par les art. 1, 3, 4 et 5, sont prohibés, sauf ce qui est dit à l'article 11, soit que les dites reproductions non autorisées proviennent de l'un des deux pays, soit qu'elles proviennent d'un pays étranger quelconque.

Art. 10.

En cas de contravention aux dispositions des articles précédents, la saisie des objets de contrefaçon sera opérée, et les tribunaux appliqueront les peines déterminées par les législations respectives de la même manière que si l'infraction avait été commise au préjudice d'un ouvrage ou d'une production d'origine nationale. Les caractères constituant la contrefaçon seront déterminés par les tribunaux de l'un ou de l'autre pays, d'après la législation en vigueur dans chacun des deux États.

Art. 11.

Les deux gouvernements prendront, par voie de réglemens d'administration publique, les mesures nécessaires pour prévenir toute difficulté ou complication, à raison de la possession et de la vente, par les éditeurs, imprimeurs ou libraires de l'un ou de l'autre des deux pays, de réimpressions d'ouvrages de propriété des sujets respectifs, et non tombés dans le domaine public, fabriqués ou importés par eux antérieurement à la mise en vigueur de la présente convention, ou en cours de fabrication et de réimpression non autorisée, au moment de la mise en vigueur de la présente convention.

Ces réglemens s'appliqueront également aux clichés, bois et planches gravés de toute sorte, ainsi qu'aux pierres lithographiques, existant en magasins chez les éditeurs ou imprimeurs autrichiens ou français, et constituant une reproduction non autorisée de modèles autrichiens ou français. Toutefois ces clichés, bois et planches gravés de toute sorte, ainsi que les pierres lithographiques, ne pourront être utilisés que pendant quatre ans, à dater de la mise en vigueur de la présente convention.

Art. 12.

Pendant la durée de la présente convention, les objets suivants, savoir :

Livres en toutes langues,
Estampes,
Gravures,
Lithographies et photographies,
Cartes géographiques ou marines,
Musique,

Planches gravées en acier, en cuivre ou bois et pierres lithographiques couvertes de dessins, gravures ou écritures destinées à l'impression sur papier,

Tableaux et dessins,
seront réciproquement admis en franchise de droits, sans certificats d'origine.

Art. 13.

Les livres d'importation licite, venant d'Autriche, seront admis en France, tant à l'entrée, qu'au transit direct ou pour entrepôt, savoir :

1. Les livres en langue française, par les bureaux de Forbach, Wissembourg, Strasbourg, Pontarlier, Bellegarde, Pont-de-la-Caille, Saint-Jean de Maurienne, Chambéry, Nice, Marseille, Bayonne, Saint-Nazaire, le Havre, Lille, Valenciennes, Thionville et Bastia ;

2. les livres en toute autre langue que française, par les mêmes bureaux et, en outre, par les bureaux de Sarreguemines, St.-Louis, Verrières de Joux, Perpignan (par le Perthus), Le Perthus, Béhobie, Bordeaux, Nantes, Saint-Malo, Caen, Rouen, Dieppe, Boulogne, Calais, Dunkerque, Apach et Ajaccio.

Sans préjudice, toutefois, des autres bureaux qui pourraient être ultérieurement désignés pour le même effet.

En Autriche, les livres d'importation licite venant de France, seront admis par tous les bureaux principaux de douane et par les bureaux secondaires de première Classe.

Art. 14

Les dispositions de la présente convention ne pourront porter préjudice, en quoi que ce soit, au droit qui appartient à chacune des deux Hautes parties contractantes de permettre, de surveiller ou d'interdire, par des mesures de législation ou de police intérieure, la circulation, la représentation ou l'exposition de tout ouvrage ou production, à l'égard desquels l'autorité compétente aurait à exercer ce droit.

La présente convention ne portera aucune atteinte au droit de l'une ou de l'autre des deux Hautes Parties contractantes, de prohiber l'importation dans ses propres Etats des livres qui, d'après ses lois intérieures, ou des stipulations souscrites avec d'autres Puissances, sont ou seraient déclarés être des contrefaçons.

Art. 15.

La présente convention entrera en vigueur en même temps que le traité de commerce conclu sous la date de ce jour par les Hautes Parties contractantes, et aura la même durée.

Art. 16.

La présente convention sera ratifiée et les ratifications en seront échangées à Vienne en même temps que celles du traité de commerce précité.

En foi de quoi les Plénipotentiaires respectifs ont signé la présente Convention et l'ont revêtue du cachet de leurs armes.

D^E BALLAGI GÉZA.

